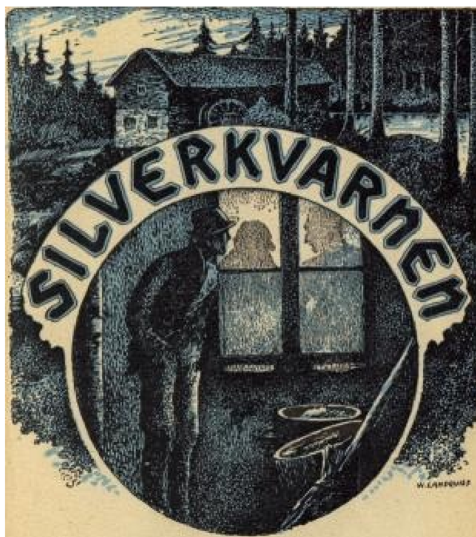
Silverkvarnen

Förord till den elektroniska utgåvan

Digitaliserades av Kalle under 2007.

I.

Två skolkamrater.

En vacker dag i slutet av maj satt advokaten och privatdetektiven Alf Grane på sitt kontor vid Norrlandsgatan i Stockholm, fördjupad i genomläsandet av några handlingar. Plötsligt öppnades dörren och kontorspojken trädde in och anmälde, att en herre önskade tala vid notarien.

— Sade han sitt namn?

— Nej.

— Nå, låt honom komma in i alla fall, befallde notarien och sköt handlingarna ifrån sig.

In trädde en reslig och ljuslagd man vid ungefär samma ålder, som notarien Alf Grane själv.

— Nej, vad ser jag, utropade den senare, gående den inträdande till mötes med utsträckta händer, är det inte min gamle vän och skolkamrat Erik Bastman, som jag inte sett på många år. Det var i sanning ett kärt besök!

— Ja, svarade den inträdande, det är verkligen jag — i egen hög person, som gjort en långresa till huvudstaden i akt och mening att söka upp min gamle vän Alf Grane. Tack för senast! Det var inte i går vi träffades.

— Nej, det har du rätt i, gamle vän. Nu skola vi uppliva gamla minnen och — skolhistorier.Snart sutto de sida vid sida i den lilla skinnklädda soffan på kontoret och samtalade om nytt och gammalt.

— Sist jag träffade dig — ja, jag var nybliven student då, så det är rätt länge sedan — var du biträde hos en kronofogde nere i Småland, sade Alf Grane.

— Ja, och därefter blev jag landskanslist i Jönköping. Nu är jag sedan några år tillbaka kronolänsman i Bringåsa

distrikt långt nere i Småland.

— Och du har aldrig sedan dess hälsat på i din födelseprovins, Sörmland, eller våra gemensamma minnens gamla metropol Strängnäs, ty i så fall skulle du där inte ha alldeles förbisett huvudstaden och — mig.

— Nej, svarade herr Bastman, det har jag icke. Ser du, Alf, vi länsmän ute på bondlandet äro inte så frikostigt avlönade, att vi ha råd till mera kostbara lustresor. Dessutom, då man som jag icke anser sig ha råd att hålla stadigt skrivbiträde, är man så pass bunden vid sin tjänst, att det icke lämpar sig med längre resor.

Samtalet kom nu in på gemensamma minnen från Strängnäs, men som de torde ha varit av större intresse för de båda skolkamraterna själva än för den ärade läsaren, förbigå vi dem här.

Slutligen blev det ett lugnvatten i denna minnenas forsande ström, och nu inföll Alf Grane:

— Det var snällt av dig att du slutligen lät höra av dig, men jag vågar inte smickra mig med den tron, att du nu kommit till Stockholm endast för att bereda mig glädjen att återse en ungdomsvän.

— Jo, endast för att träffa dig har jag gjort resan, dock, det måste jag medgiva, inte bara för att upplivagamla minnen, hur kärt det än är mig. Jag har nämligen ett särskilt ärende till dig. Jag kommer för att be om din hjälp.

— I min egenskap av advokat?

— Nej, i egenskap av detektiv.

— Verkligen! Men detektiv är du ju själv i kraft av ditt ämbete. Varje polisman och icke minst en länsman måste ju vara det — åtminstone till en viss grad.

— Ja, däri har du rätt. Men om förmågan inte räcker till, så måste han söka hjälp eller åtminstone råd av någon som besitter framstående egenskaper såsom detektiv. Och så vet jag är fallet med dig. Ditt rykte i sådant hänseende har trängt ända ned till vår avlägsna bygd. Själv har jag, om jag nu skall tala om det, ord om mig att vara en duglig polisman, men jag har nu fått hand om en sak, som ställer så stora fordringar på mig, att jag inte kan motsvara dem, det inser jag allt för väl. Därför kommer jag nu till dig med anhållan, att du måtte intressera dig för saken. Nog inser jag, att en så berömd detektiv, som du, måste taxera sitt arbete och sin tid högre, än vad en fattig länsman i Småland skulle stå ut med att betala — —

Alf Grane slog ifrån sig med båda händer.

— Kan jag, sade han, göra en god vän en tjänst, så behöver han inte bekymra sig om kostnaden.

— Nå, nå, låt mig tala till punkt. Du skall då erfara, att jag i detta fall ingalunda behöver repliera på gammal vänskap. Saken är nämligen den, att i målet är inblandad en person, som är allmänt omtyckt i orten, och några av hans förmögnare vänner ochgynnare ha sammanskjutit en summa, som är fullt tillräcklig att betala både min Stockholmsresa och ditt honorar, därest du, såsom jag och de enträget begära, vill åtaga dig saken.

— Det är således ett invecklat fall det är fråga om?

— Ja, både invecklat och mystiskt.

Vid detta svar såg man, att Alf Granes detektivintresse i hög grad blivit väckt. Ögonen lyste, ungefär som en god jakthunds, då husbonden tager ned bössan.

— Är det mord eller stöld, frågade han i ivrig ton.

— Den frågan kan jag ej med visshet besvara — kanske båda delarna. En man är spårlöst försvunnen.

— Från brummande björnar, inföll notarien.

— Ånej, svarade länsmannen, så alldagligt är mitt fall ingalunda. Den försvunne har veterligen inga björnar utan var snarare björn själv, och det till på köpet en sådan, i vars ramar jag inte skulle vilja önska ens min värste ovän.

Alf Grane lät höra en lätt vissling. Efter något betänkande sade han:

— Du måste sätta mig in i alla sakens detaljer.

— Ja, svarade herr Bastman, naturligtvis skall jag det, ty för sådant ändamål har jag kommit hit. Men det blir en lång historia och din tid är kanske strängt upptagen. Jag vill därför be dig utsätta någon för dig lämplig tidpunkt, då vi åter kunna träffas. Jag skall då omtala allt vad jag själv vet rörande denna mystiska sak.

— Min tid är, svarade notarien, för tillfället inte upptagen av något som brådskar, och jag står därför helt och hållet till din disposition. Men middagstimmanför oss Stockholmare nalkas och jag föreslår därför, att vi för ögonblicket koncentrera oss på en middag för oss två på Hasselbacken. Därefter kunna vi begiva oss hem till min fridfulla ungkarlsbostad i »Lärkstaden», och där kan du i lugn och ro och vid en god pipa berätta din historia.

Detta förslag accepterades med nöje av hr Bastman.

Något senare återfinna vi de båda skolkamraterna vid ett välförsett bord på Hasselbacken. Nu lämnades alla brottmål å sido för ett läckrare mål och rätterna interfolierades med skolhistorier från Strängnäs, nedsköljda med ett ypperligt vin. Då de slutat måltiden, föreslog notarien att de i anseende till det vackra vårvädret skulle dricka kaffe nere på planen framför musikpaviljongen. Så skedde även. Under det de sutto där, pratande, rökande och smuttande på kaffe och likör samt lyssnande till den förträffliga musiken, spratt länsmannen plötsligt till av förvåning vid att en mörklagd, kortväxt herre gick förbi deras bord och hälsade genom att avtaga hatten, under det han gav länsmannen och hans sällskap en lång och liksom prövande blick. Då den främmande gått förbi, sade herr Bastman:

— Hm, det var ett oväntat möte.

— Vem var mannen?

— En Bringåsabo — en av de misstänkta.

— Där finns således flera misstänkta?

— Ja, gunås så visst.

— Nå, den där såg just inte vidare förtroendeingivande ut. Men man får akta sig att döma hundenefter håren. — Jude, icke sant? Vad är han till yrket?

— Handlande och mycket riktigt jude.

— Nå, resten spara vi tills vi komma hem till mig. Där gick spårvagnen! Då skola vi laga att vi komma lagom till den nästa.

*

II.

Länsmannen berättar.

Notarien Alf Grane var en av de första, som i den för enfamiljhus avsedda »Lärkstaden» mellan Valhallavägen och Östermalmsgatan köpt en tomt, och på den hade han låtit uppföra ett litet vackert, av blomsterrabatter omgivet hus, stort nog för en familj, om han framdeles beslutade sig för att bilda en sådan. Men ännu var han ungkarl och bebodde ensam med sin hushållerska det lilla vackra huset. I hans särdeles hemtrevliga förmak, möblerat och prytt helt och hållet efter hans egen smak men ingalunda sämre för det, återfinna vi något senare de båda skolkamraterna med nytända pipor och groggvirke mellan sig, och nu började herr Bastman sin berättelse:

— Den resande, som landsvägen norrifrån färdas till den stora byn Bringåsa, passerar ungefär en halv fjärdingsväg norr om nämnda by ett särdeles vackert ställe, en verkligt förtjusande idyll, sådan det småländska höglandet har en eller annan att erbjuda. Det är egentligen endast ett vanligt större bondehemman med kvarn, men bebyggd för ståndspersoner av en löjtnant Ståhlhjelm, som ägde stället i början av 1800-talet. Belägenheten

är särdeles vacker vid stranden av den lilla Bringåsasjön just där Spångån faller ut i sjön. Nära gården går landsvägen på enstenbro över ån och mellan gården och bron ligger en vattenkvarn, som på löjtnant Ståhlhjelms tid var en av bygdens förnämsta, men som nu är alldeles förfallen. I en så vacker idyll borde endast frid och lycka vara bofasta, och jag är förvissad om, att mången resande, som färdas förbi det vackra, om än något ensliga stället, tänkt vid dess åsyn: Ack den som bodde här! — Här om någonstädes borde man kunna leva lycklig i lugn och ro, skild från livets ävlan och strid. Men hur annorlunda ter sig ej verkligheten än vad fantasien målar. Löjtnant Ståhlhjelm sköt sig en kula för pannan på grund av sorgliga familjeförhållanden, en blodig fläck på den vackra idyllen, och av de tvänne män, som efter honom ägt gården, har ingendera gjort heder åt varken sig själva eller den vackra omgivning, vari de levat och verkat. De ha tvärt om gjort det vackra stället, som borde kunnat bli ett jordiskt paradis, till en verklig rövarekula.

— Vad heter gården, frågade notarien.

— Dess officiella namn är Norrekvarn, men numera heter den i folkets mun »Silverkvarnen».

— Är det på grund av den »silverfors», som jag gissar driver kvarnen och stänker sin glans över den vackra naturen?

— Å nej, binamnet har ej en så romantisk anledning utan tvärtom en ganska prosaisk, vilket nog skall framgå av vad jag nu kommer att berätta. — Efter löjtnantens blodiga död inköptes gården av en förmögen, men för övrigt redan då rätt illa ansedd bonde vid namn Bengt Olofsson. Och värre blev det med anseendet under årens lopp. Jordbruketförsummade han och kvarnen lät han förfalla. I stället ägnade han sig åt en ganska mystisk handel med varjehanda, men mest ädla metaller. Han besökte alla möjliga auktioner vida omkring i landet och köpte gammalt silver och smycken och hörde han av att någon, som ägde dylikt, kommit i penningknipa, så försummade han ej att hålla sig framme och köpa dyrbarheterna för billigt pris. Därigenom fick han själv öknamnet »Silverbengten» och hans kvarn »Silverkvarnen».

— Ja, du har rätt. — Det var en prosaisk uppläsning av det romantiska namnet, men fortsätt! — —

— Det hade väl ändå gått an om han hållit sig till den lojala silverhandeln, men så var långt ifrån fallet. Han var, som alla visste, tjuvköpare i stor skala och hade sina kunder snart sagt över hela riket. Mystiska personer, som helst höllo sig i det fördolda, besökte nattetid »Silverkvarnen» och deras ärende där var ingalunda svårt att förstå. Naturligtvis kunde en så allmänt känd sak ej undgå kronobetjäningen. Min företrädare i ämbetet höll talrika husvisitationer i Norrekvarn, men »Silverbengten» var honom för slug. Blott en enda gång råkade han fast och blev för innehavande av tjuvgods dömd till två års fästning. Nå, han utstod sitt straff och därefter fortsatte han sin affär i ännu större skala än förut och alla länsmannens försök att få honom ånyo fälld misslyckades totalt. Vid alla husvisitationer anträffades intet annat silver än vad han kunde styrka sig ha redligen köpt, och min företrädare stod där med lång näsa utan att kunna göra något vid saken, fast han inom sig själv kunde svära på, att tjuvköperi fortgick natt efter natt. Sakenkunde endast förklaras på det sättet, att »Silverbengten» var i besittning av ett gömställe, som ingen kunde finna.

— Men hur bar han sig åt för att avsätta de av honom inköpta värdeföremålen? frågade notarien.

— Ja, svarade länsmannen, därom kunde aldrig vinnas någon tillfredsställande upplysning. »Silverbengten» gjorde ofta affärsresor till både Stockholm, Göteborg och Köpenhamn, och förmodligen hade han i dessa städer agenter, som hjälpte honom med avsättningen.

— Vände sig icke din företrädare till polisen i dessa städer?

— Jo, för all del! I länsmansarkivet, som jag nu har om hand, finnas talrika skrivelser från både svensk och dansk polis rörande denna sak, men det framgår av dem, att varje försök att få inblick i »Silverbengtens» affärer misslyckats.

— Berätta vidare!

— »Silverbengtens» transaktioner på Norrekvarn räckte i icke mindre än 42 år. Så dog han till sist till stor glädje

för arvingarne, som trodde att nu skulle de skära guld med täljknivar, ty det var inte möjligt annat än att han måste efterlämna stor förmögenhet. Barn funnos inga och hustrun hade dött ett par tiotal år tidigare. Men det blev ganska klent med arvet. Utom gården utgjordes det endast av några få tusen kronor i kontanter, och av den väntade stora skatten i ädel metall hittades intet annat än en silverkanna, några skedar och gafflar samt en förgylld sockerskål, som han någon tid förut köpt på en herregårdsauktion.Arvingarne, som voro icke mindre än 9 till antalet, blevo ursinniga. Här måste finnas någon gömd skatt, menade de. Han måste ha grävt ned sitt silver någonstädes. — Nu började en orolig tid i »Silverkvarnen». Varje vrå genomsnokades, nära nog varje fotsbredd jord genomgrävdes. Enligt vad jag hört av Bringåsaboar, som bevittnat det, såg den vackra trädgården ut som en illa skuren torvmosse, där man knappast kunde taga ett steg utan att falla ned i en grop. —

— Detta resultatlösa letande fortgick i nära två år, men förgäves. Då togo äntligen arvingarne sitt förnuft till fånga, övergåvo skatteletandet och sålde gården. Köparen blev en inom orten fullkomligt okänd person, en herre från Stockholm, som hette Lars Appelblom.

— Hm, anmärkte notarien, det namnet tror jag mig ha sett i Stockholmspolisens arkiv.

— Mycket troligt! Mannen hade varit bland huvudstadens allra värsta ockrare och blodsugare, och då han beslöt sig för att köpa Norrekvarn och gräva ned sig i hjärtat av den småländska landsbygden, skedde det nog därför, att Stockholmsmarken började bli honom för het. Men det hade man ingen aning om i Bringåsa. Där gladde man sig åt att det vackra Norrekvarn åter skulle komma i värdiga händer och bli till glädje och gagn för hela orten. Och i början såg det också ganska lovande ut. Herr Appeblom hade ett förtroendeingivande yttre, en smidig tunga och vinnande sätt. Det enda man hade emot honom var att han såsom varande gammal ungkarl inte gärna kunde få den betydelse för ortens sällskapsliv, som manhoppats av en Stockholmsfamilj. Men Norrekvarn undergick i hans händer en lycklig förändring. Den ödelagda trädgården anlades ånyo, den lilla parken vid ån, som under Ståhlhjelms tid varit gårdens stolthet men »Silverbengten» låtit alldeles växa igen, snyggades åter upp, det förfallna boningshuset reparerades och ladugården byggdes delvis om. Men märkligt nog gjordes intet vid den förfallna kvarnen. Då gårdens jordbruk bortarrenderades, ville Appelblom att arrendatorn skulle övertaga även kvarnen, vartill denne också förklarade sig villig, därest ägaren först ville sätta den i brukbart skick, men därtill nekade Appelblom. Följden blev att kvarnen lämnades åt sitt öde och fick alldeles förfalla. Det är nu nära 20 år sedan någon spannmål förmaldes på »Silverkvarnen» och den ligger där nu som en pittoresk ruin i det vackra landskapet.

— Besynnerligt!

— Ja, det må du med skäl säga, gamle vän, ty kvarnen skulle med en kostnad, som för den rike herr Appelblom varit en ren bagatell, kunnat ha blivit en mycket givande anläggning. I andra hänseenden var han nog så om sig, det fick minsann senare mången i orten nog känna på, men det förträffliga fallet i ån fick löpa räntelöst, därigenom beredande honom en avsevärd årlig förlust. Ja, det var en underlig kurre, gamle procentaren Appelblom! Som t. ex. för några år sedan, då vi fick järnväg. På andra sidan ån ligga väldiga skogar tillhörande den stora herrgården Riddershus. De fingo nu ett enormt värde och baronen på Riddershus beslöt sig för en större avverkning. Men i denna delav det stora godset fanns ingen sågkvarn. Då erbjöd han sig att betala en mycket betydande summa för silverkvarnen i tanke att begagna det präktiga fallet för ett sågverk, men herr Appelblom sade bestämt nej. Han ville hellre låta forsen rinna utan nytta än sälja den för en liten förmögenhet.

- Det var ett underligt drag av en procentare! Fortsatte han med sitt ocker även i Bringåsa?

— Inte i början, efter vad man sagt mig. Tydligen ville han stryka ett streck över det förflutna och uppträda som gentleman i Småland. Han visade sig då ganska umgängesam, ja, stundom rent av frikostig, och var den tiden ganska omtyckt av ortens ståndspersoner, med vilka han ganska flitigt umgicks. Men ryktet har vingar. Det dröjde inte särdeles länge, innan man i Bringåsa började viska om, vilken hantering han förut bedrivit i Stockholm och nu började man dra sig för hans umgänge. Då slog även han om, vände allt umgänge med hyggligt folk ryggen och blev en enstöring, den där mer och mer sällan blev synlig utom Norrekvarns område. Och på samma gång utvecklade han sig till en verklig girigbuk och upptog sin gamla hantering. Vid denna tid

inträdde ett visst uppsving i ortens jordbruk och industri, men sådant kräver pängar och det blev gott om dem som sökte lån. Snart blev det känt att dylika kunde erhållas i Norrekvarn, visserligen emot hårda villkor och hög ränta, men det var många som ej därav läto avskräcka sig. Appelblom höll fullständig bank i Norrekvarn och inteckningar och växlar hopades i hans kassaskåp. Särskilt växlar diskonterades där med nöje och de vorobekväma, dessa papper, ty de fingo gärna omsättas, men omsättningen blev dyr. Snart blev gubben Appelblom en värklig kräfta för orten, och då jag för sex år sedan blev kronolänsman i Bringåsa, fick jag snart erfara i vilken stor utsträckning han drev sin affär, ty jag besvärades oupphörligt med utmätningar för hans räkning. Och en hård och hjärtlös fordringsägare var han, mer än någon annan jag lärt känna. Också var vid denna tid hans anseende i orten om möjligt ännu sämre än hans företrädares. - -

Hr Bastman gav sin pipa en ny stoppning och fortsatte därefter.

— Emellertid fanns ändå en öm punkt i hans hårda och förhärdade hjärta, och det var då det gällde hans systerdotter, fröken Lilly Sköldberg, en fader- och moderlös fattig flicka, som han för fyra år sedan upptog i sitt hus efter att förut ha bekostat hennes uppfostran. Det är en riktigt söt och älsklig flicka, som trots morbroderns dåliga anseende vunnit många vänner i orten och — jag kan tillägga beundrare. För de senare tillkommer ju dessutom den lockande omständigheten, att hon är den gamle procentarens enda arvinge. I henne har Silverkvarnen omsider fått en verklig solstråle och för henne var gubben mycket svag, ja, den gamle girigbuken kunde gent emot henne till och med bli rent av frikostig, och mer än en gång vet jag att hennes förböner räddat en familj från fullständig ruin.

— Var — herr Appelblom är således nu död.

— Ja, det är han som försvunnit.

— Jag anade det. Berätta nu hur det mystiska försvinnandet gick till.

- Han steg upp mitt i natten, klädde på sig och gick ut, och sedan dess har ingen sett en skymt av den gamle procentaren, varken som levande eller död. Det var natten emellan den 30 april och den 1 maj. Klockslaget kan ej närmare angivas.

— Medförde han något, då han gick ut, frågade notarien.

— Ja, en lykta och en spanskrörskäpp — för övrigt ingenting utom kläderna, förstås.

— Kom man icke att tänka sig att herr Appelblom med avsikt velat försvinna?

— Där fanns icke något motiv.

— Kanske ändå! Om en durkdriven procentare lämnar en så god marknad som Stockholm och gräver ned sig på landsbygden, ligger den tanken nära till hands, att han gjort det av fruktan. — Där kan finnas en hemlighet i hans liv, som gör honom Stockholmsluften tung, och denna hemlighet kan vara känd av någon annan, som begagnar den såsom utpressningsmedel. Bästa sättet att undvika en sådan utpressning vore ju att försvinna på ett så hemlighetsfullt sätt, att utpressaren aldrig kan finna honom.

— Ja, genmälte länsmannen, visserligen låter något sådant tänka sig, men enligt mitt förmenande, näppeligen i detta fall. Om en sådan smulgråt, som gubben Appelblom, vill försvinna, så kvarlämnar han ej åtskilliga tusentals kronor kontant jämte växlar och andra värdepapper till högt belopp i sitt kassaskåp. Men det har Appelblom gjort. Vidare skulle han väl ock av sina tillhörigheter medtaga något mera än en lykta och en käpp. Lägges därtill att Appelblom var en gammalman, över 70 år och rätt skröplig, så inser jag ej att ett dylikt försvinnande från en plats långt inne i landet vore möjligt. På järnväg har han inte farit och ingen har skjutsat honom.

— Nej, du kan ha rätt, medgav notarien, men man måste noga pröva alla möjligheter innan man förkastar dem. Så kan man också tänka sig att en olyckshändelse föreligger. Där finns en sjö och där finns en å. Gubben kan ha fallit i någon av dem och drunknat.

— Det var också det första jag tänkte på, då man för mig anmälde försvinnandet. Men ytterst noggranna

undersökningar, bedrivna under ett par veckor, ha visat att en drunkningsolycka ej kan föreligga. Hade gubben fallit i ån, där det är ganska stark ström, skulle liket antingen ha fastnat vid någon av åkanterna eller ock av strömmen förts ut till lugnvattnet i sjön, där det skulle ha sjunkit till botten för att efter några dagar åter flyta upp. Men intetdera har skett. Både ån och sjön äro så noggrant undersökta, att vi med full visshet kunna påstå, att ett så stort föremål som en människokropp ej kunnat undgå oss.

— Du sade nyss, inföll notarien, att på andra sidan ån funnos stora skogar. Man kan ju tänka sig, att han gått dit, förvillat sig och på ett eller annat sätt omkommit.

— Även det tänkte jag på och har med tillhjälp av över 300 man uppbådat folk genomsökt skogarna, men förgäves. Hade han omkommit där, så skulle hans lik ha blivit funnet.

— Nå, då återstår, så vitt jag kan se, endast mordteorien. Men var skulle mördaren gjort av liket? Ochför resten borde väl mordgärningen ha lämnat något spår efter sig. Det är icke lätt att låta en människa spårlöst försvinna ur världen. Däremot är det ju inte svårt att föreställa sig motivet för ett dylikt brott. En procentare skaffar sig lätt fiender i sina offer.

— Ja visst! Därför har jag stannat vid mordteorien såsom den sannolikaste. Men svårigheten ligger däri: Hur har mordet kunnat begås utan att lämna några spår efter sig, och var har mördaren gjort av liket?

De båda vännerna fördjupade sig nu i en lång diskurs rörande detta ämne, vilken vi dock icke anse nödigt att här anföra. Den avbröts av matbud, och läggande den mystiska polissaken tills vidare å sido, begåvo de sig till matsalen, där en förträfflig supé väntade dem.

*

III.

De misstänkta.

Vid kaffet och cigarrerna efter supén återtogs samtalet om den mystiska tilldragelsen i Bringåsa.

— Du nämnde, sade notarien, att flera voro misstänkta. Sedan du har satt mig ganska bra in i själva huvudfrågan, torde det vara skäl att meddela mig även något om dem, ty saken förefaller mig så invecklad, att den mycket väl behöver all den belysning som kan åstadkommas.

— Gärna det, svarade länsmannen. På en sådan plats som Bringåsa måste naturligtvis en så mystisk tilldragelse, som gubben Appelbloms försvinnande, väcka ett oerhört uppseende, och lika naturligt är att den framkallar en massa byskvaller, där de vildaste fantasier tumla om och både rimliga och orimliga misstankar korsa varandra. Ur denna röra skall jag emellertid nu framlägga sådant, som synes mig själv vara av någon betydelse......

— Den som misstankarna i främsta rummet riktas emot är en ung, mycket hygglig man, som efter vad jag tror med full rätt åtnjuter det bästa anseende i orten och inom den förskaffat sig många vänner, bland vilka även jag själv kan räkna mig. Han heter Harald Mörcke och är skogsförvaltare på Riddershus. Hans boställe ligger helt nära »Silverkvarnen» och är,frånsett ett par torp, närmaste granngården till denna. Jag har förut nämnt Appelbloms systerdotter, fröken Lilly Sköldberg. Bland hennes beundrare är Harald Mörcke den ivrigaste och, efter vad jag har anledning tro, även den mest gynnade — nota bene å flickans sida. Däremot hade Appelblom, Gud vet av vad anledning, fattat motvilja för den hygglige unge mannen och gynnade i stället en ung handlande i Bringåsa — den samme som du i dag såg på Hasselbacken. Ja, det sägs, att gubben rent av förbjudit Mörcke att någonsin sätta sin fot på Norrekvarns område. Nå, däri ligger ju i och för sig ingen anledning till att misstänka den portförbjudne för mord, synnerligast som han är känd för att vara en lugn och sansad natur, den där ingalunda har för sed att förivra sig. Men vid det polisförhör jag i anledning av försvinnandet höll på platsen, framkommo ett par omständigheter, som äro otrevliga för Mörcke. Den ena var en manschettknapp av guld som jag hittade i trädgården och som Mörcke måste erkänna tillhörde honom, fast han påstod sig ha tappat den för

längre tid sedan, när kunde han ej närmare angiva. Det andra var ett vittnesmål, som avgavs av gårdens arrendator Petter Andersson.

Väster om gården går trädgården ända fram till landsvägen, skild därifrån av en stengärdesgård och en ganska hög hasselhäck. På andra sidan vägen mitt emot trädgården ligger arrendatorns boningshus. På kvällen till den natt, då Appelblom försvann, kom Petter Andersson sent hem och lade sig icke förr än vid pass halv 11-tiden. Då han klädde av sig för att gå till sängs, hade han av en tillfällighet kommit attställa sig mitt för det mot vägen vettande fönstret. Då fick han plötsligt se en karl genombryta hasselhäcken, hoppa över gärdesgården och därefter med hastiga steg avlägsna sig i riktning emot bron. Det var ganska ljust den kvällen, som ju vårkvällarna pläga vara vid den tiden, och han försäkrar, att han i mannen igenkände forstmästare Mörcke. Först trodde han det var en tjuv och ämnade springa ut, men så såg han att det var Mörcke och då brydde han sig icke vidare om saken.

— Nå, vad säger skogsförvaltaren om dessa indicier, frågade notarien.

— Han förnekar bestämt, att han denna kväll varit i Norrekvarns trädgård. Den karl arrendatorn sett genombryta häcken och hoppa ned på vägen måste ha varit en helt annan person.

— Där fanns naturligtvis fotspår?

— Ja, jag mätte upp dem, och de peka på Mörcke. Han nekar för fröken Lillys skull.

— Det är alldeles min tanke. Jag tror att han denna afton haft ett möte med flickan i trädgården och att han nekar för att skydda hennes rykte. Emellertid ha dessa två indicier jämte portförbudet förstås hackats och malts av villiga skvallertungor, tills det blivit en trosartikel i Bringåsa, att forstmästare Mörcke mördat gubben Appelblom och stoppat undan liket på ett ställe där länsmannen inte vill hitta det. Och att han inte ännu blivit häktad, heter det, beror på att han är god vän med länsmannen. Ja, så låter det nu i Bringåsa, och att varken mitt eller Mörckes goda namn och rykte må väl av de historierna kan du lätt tänka dig.- Vilken galenskap, utropade notarien. För att häkta någon för mord är väl första villkoret, att ett mord blivit konstaterat, vilket icke är fallet här. Det borde de goda Bringåsaborna begripa. — Jag förmodar, att de personer, som efter vad du sagt mig sammanskjutit pengar för att få en ytterligare undersökning till stånd, äro vänner till dig och herr Mörcke. —

— Ja, så är det. Och bland dem har fröken Lilly Sköldberg tecknat sig för det största beloppet.

— Nå, återtog notarien, det var nr 1 av de misstänkta. Låtom oss nu övergå till nr 2.

Länsmannen nickade bifallande och fortsatte:

— Som du torde veta fingo vi för sex år sedan järnväg med station i Bringåsa. Detta ledde till stort uppsving för hela orten och icke minst för Bringåsa by. Där växte upp hoteller och handelsbodar som svampar om hösten och många flyttade till byn, bland dem även den man, du i dag såg på Hasselbacken.

Han köpte en tomt och byggde ett ståtligt hus, i vars nedre våning han inredde en präktig butik för manufakturvaror och herrekipering, under det den övre inreddes till hotell. Och själv sköter han affärerna i båda våningarna, varande sålunda både hotellvärd och köpman, under det han på lediga stunder, säges det, fuskar i samma yrke som gubben Appelblom.

— En mångsidig herre, således! Ja, judarna äro ju kända för stor affärsenergi. — Vad heter han?

— David Labansson.

Alf Grane ryckte till av överraskning.

— David Labansson, utropade han. Skulle hankanske vara son av gamle Isak Labansson, lumphandlaren och pantlånaren på Badstugatan... ?

— Det vet jag verkligen inte, men nog har jag hört, att han kom från Stockholm till Bringåsa, när han för sex år sedan flyttade dit.

— Är han en gren av den stammen, så förvånar det mig inte att han hör till de misstänkta, ty gubben Isak har allt annat än gott anseende. Bland Stockholms i allmänhet rätt hyggliga judar hör han till avskummet och har haft rätt mycket att göra med polisen, fast han på grund av sin slughet och försiktighet hittills gått fri, om ock med nöd och näppe. Bland annat var han inblandad i det stora falskmynterimålet för många år sedan, som aldrig blev fullt uppklarat. Även jag har haft med gamle Isak att göra. Jag skall titta efter i mitt arkiv om jag har någon anteckning om hans familj. Jag brukar anteckna allt rörande misstänkta personer, som jag haft att göra med, och det har ofta hänt att dessa anteckningar sedermera kommit till nytta.

Han öppnade ett skåp, fyllt med anteckningsböcker i alfabetisk ordning, och tog fram bokstaven L.

— Jaha, här har jag honom. Låt mig se — barn... Jo, här är han — sonen David, lanthandlare och bosatt i Småland — pliktfälld för försäljning av okontrollerat guld — lämnade därefter Stockholm. Gott! Låt höra vad du vidare har att säga om David Labansson.

Länsmannen fortsatte sin berättelse:

— Allt sedan Labansson slog sig ned i Bringåsa, har han stått i en ganska intim beröring med gubbenAppelblom, ja, det säges att det egentligen var den senare, som givit anledning till hans ditflyttning och att han satt pengar i den unge judens affär. Faktiskt är emellertid att, sedan Appelblom dragit sig från allt umgänge med andra Bringåsabor och börjat leva som en enstöring på sin vackra gård, idkade han flitigt umgänge med Labansson, och man tror sig veta, att gubben ivrigt understödde dennes frieri till fröken Lilly, men att flickan gav honom korgen. Detta umgänge kan emellertid inte tillskrivas förbindelser mellan dessa båda personer från Stockholmstiden, ty därtill är skillnaden i ålder för stor. Appelblom bosatte sig på Norrekvarn för vid pass 20 år sedan, och då kan David Labansson inte ha varit mycket över 10 år gammal. Man har därför undrat mycket över vad det var, som sammanfört dessa omaka personer. Förmodligen måtte det ha varit gemensamma affärer.

— Det är möjligt, men det kan också hända att det varit gamla förbindelser emellan Appelblom och David Labanssons fader, gubben Isak.

— Ja, det har du rätt i. Det senare förefaller ju ganska troligt, medgav länsmannen.

— Nå vidare! Berätta nu vad det är som gör David Labansson misstänkt beträffande det mystiska försvinnandet, uppmanade notarien.

— Ja, jag kommer nu dit. Labansson gjorde ett besök hos Appelblom rätt sent på kvällen, innan den senare försvann. De voro ensamma i gubbens skrivrum, men pigan Elsa, en gammal trotjänarinna hos Appelblom, hörde händelsevis från ett angränsande rum, att de mot slutet av samvaron blevo myckethögröstade, ja, kommo i formligt gräl med varandra, men vad som yttrades dem emellan kunde hon ej uppfatta. Dock hörde hon Labansson vid ett tillfälle i arg ton säga: »Besinna vad följden kan bli, om du avslår min begäran.» Då Labansson gick vid halv 10-tiden på kvällen och Elsa öppnade ytterdörren för honom, var han, för att använda hennes egna ord, »röd i synen som en kokt kräfta och blängde som en ilsken tjur». Sålunda har det sista sammanträffandet emellan Appelblom och hans enda umgängesvän varit allt annat än vänskapsfullt.

— Är detta det hela, frågade notarien.

— Nej, inte alldeles! Jag kommer nu till en omständighet, som hittills icke blivit nämnd, men som dock kan vara nog så betydelsefull. Natten efter Appelbloms försvinnande gjordes inbrott i Norrekvarn, varvid kassaskåpet i gubbens skrivrum upbröts.

Alf Grane spärrade upp ögonen vid detta meddelande.

— Fingo tjuvarna något rov, frågade han.

— Nej, svarade länsmannen, tack vare fröken Lillys förtänksamhet var kassaskåpet tomt så när som på några betydelselösa papper, och dem läto tjuvarna ligga. Saken förhöll sig på följande sätt: största delen av dagen upptogs med att hålla förhör med gårdens folk och att leta efter den försvunne, men på kvällen öppnade jag i

närvaro av ett par aktade hemmansägare i Bringåsa Appelbloms kassaskåp, som befanns innehålla en betydande summa i kontanter, ett testamente till förmån för fröken Lilly och en massa reverser och växlar, däribland en växel på 25,000 kr., accepterad av herr David Labansson.

- Hur fick du nyckeln till kassaskåpet?

- Fröken Lilly letade upp den i ett litet järnskrin, som under huvudgärden var fastskruvat vid gubbens säng och vars nyckel fanns i en skrivbordslåda.

— Sedan vi avslutat denna inventering, föreslog fröken Lilly, att jag skulle taga penningarna och värdepapperen med mig hem, förmenande att de förvarades säkrare i länsmansgården än på Norrekvarn, som ju låg rätt ensligt och där numera ingen karl funnes i huvudbyggnaden. Dessutom sade hon sig ha hört, att misstänkta personer blivit sedda i Storskogen på andra sidan bron, varför hon vore rädd att tjuvar kunde hälsa på under natten. Jag villfor hennes begäran, och det visade sig snart att den inte saknat grund. Tidigt följande morgon fick jag telefonmeddelande att inbrott skett under natten, varvid kassaskåpet blivit uppbrutet. Jag begav mig genast dit och fann både fröken Lilly och Elsa i dödlig förskräckelse. De hade dock icke hört något buller under natten, vilket kan förklaras därav, att fröken Lilly, rädd att vara ensam, bett Elsa ligga i samma rum som hon, och detta var beläget i frontespisen rätt långt från skrivkammaren. Inbrottet hade tillgått så, att en glasruta på dörren till gavelverandan blivit utskuren med en glasmästarediamant, varefter en hand stuckits in genom öppningen och inifrån öppnat dörren. Från verandan kommer man in i en lång korridor, vars bortersta dörr leder till skrivkammaren, och denna väg hade de gått. I skrivkammaren stod kassaskåpet. Sedan de förgäves försökt att dyrka upp låset, hade de dragit det ut från väggen för att komma åtbaksidan, vilket ock lyckats, något som bevisar att de varit två om arbetet, ty en skulle näppeligen ha förmått flytta det tunga skåpet. Det var av gammal modell och baksidan bestod av en rätt tunn järnplåt.

I den hade de borrat hål i en cirkel och därefter genomsågat det mellanliggande med fjädersåg, varigenom ett så stort hål uppstod, att en arm kunde införas. Förmodligen ha bovarna svurit vilt, då de vid en sådan undersökning funno skåpet tomt. Därefter hade de dyrkat upp alla lådorna i både chiffonieren och skrivbordet men ingenting funnit.

— Saknades ingenting?

— Jo. Appelbloms plånbok och ett gammalt guldur, som han haft liggande i chiffonieren. Den förra saknades dock redan vid vår undersökning, och fröken Lilly trodde, att han haft den på sig, då han försvann. Det senare torde tjuvarna ha tagit, men så vitt vi kunnat finna, var det deras enda rov jämte några silvermynt, som legat i en av skrivbordslådorna.

— Hade tjuvarna icke besökt något av de andra rummen?

— Nej, icke så vitt vi kunde se. Efter slutad påhälsning hade de gått samma väg som de kommit.

— Tror du, att David Labansson haft något att göra med inbrottsstölden, frågade notarien.

— Mannen är sådan, svarade länsmannen, att han enligt min uppfattning kan misstänkas för vad som helst. Dock tror jag knappast att han direkt deltagit däri. Därtill torde han vara för försiktig. För övrigt fanns bland spåren utanför verandan intet, som kunde härstamma från honom. Men man kan antaga, atthan låtit inbrottet utföras av därtill lämpliga personer för att själv skörda frukten av stölden. Växeln på 25,000 kr. förfaller om några få dagar, och förmodligen skulle det falla honom synnerligen lägligt att slippa inlösa den.

— Hm! - -

Alf Grane försjönk i tankar. Slutligen frågade han:

— Finns det flera misstänkta?

— Ja, både beträffande försvinnandet och inbrottet. Fröken Lilly hade alldeles rätt, då hon sade att misstänkta personer blivit sedda i orten — särskilt i den s. k. Storskogen. En av dem, en högst misstänkt luffartyp, hade till

och med ett par dagar före Appelbloms försvinnande visat sig i byn och varit inne på gästgivaregården och ett par andra ställen. Men jag blev för sent underrättad om gunstig herrns uppträdande för att taga honom i förhör. Ungefär vid samma tid hade forstmästare Mörcke under en jakt i Storskogen påträffat ett par misstänkta individer, som vid hans åsyn genast togo till bens. Han lyckades icke infånga dem och drog sig för att skjuta efter personer, om vilka han intet annat visste än att de sågo högst misstänkta ut. Han och hans skogvaktare genomsökte därefter skogen, men de kunde ej finna dem. Och lika litet kunde de upptäckas, då vi senare höllo skallgång i Storskogen efter Appelblom. Dessa karlar kunna enligt mitt förmenande skäligen misstänkas icke blott för inbrottet utan även för mord på Appelblom, ty då de så väl förstått att dölja sig själva, att alla efterspaningar hittills varit förgäves, så låter det ganska väl tänka sig, att de även kunnat dölja ett lik.— Ja, det har du visserligen ganska rätt i. Ett lik kan nedgrävas i villande skog på sådant sätt, att det blir mycket svårt att hitta. Finnas flera misstänkta?

— Ja, om man får fästa sig vid byskvallret, så finns ytterligare en hel del. Inte ens arrendatorn av Norrekvarn, den beskedlige men något enfaldige Petter Andersson, går fri inför detta forum, och detta utan all annan anledning, än att det på sista tiden varit en fnurra på tråden mellan honom och Appelblom — en sådan där liten misshällighet, som så lätt kan uppstå mellan en jordägare och hans arrendator. Beträffande åter de övriga, så äro misstankarna ännu mera obefogade — rena, rama skvallret alltsamman.

Efter en stunds tystnad, varunder de båda skolkamraterna tycktes fördjupade i sina egna tankar, sporde länsmannen:

— Nå, Alf! Vill du åtaga dig saken?

— Ja, svarade denne, det vill jag. Efter vad du nu för mig omtalat, finner jag saken högst intressant och skall med nöje hjälpa dig efter bästa förmåga. Det anar mig att i detta mål ligger mera på djupet än någon kan tro. Och som bevis på min iver kan jag meddela dig, att jag redan i kväll tänker börja mina efterspaningar. Visserligen skulle jag helst velat tillbringa aftonen i ro och fred med dig, gamle vän, som jag inte träffat på så många år, men då jag arbetar i ditt intresse, hoppas jag du ursäktar...

— Redan i afton, utbrast länsmannen förvånad. Ämnar du då resa ned till Bringåsa med nattåget?

— Nej! — Du tycks glömma, att en av de misstänkta befinner sig i Stockholm, enligt vad vi i dagerfarit på Hasselbacken, och vem vet om det ej kan löna mödan att ägna aftonen åt honom. Det är det jag tänker försöka. Där ligger en hel hög tidningar på bordet. Titta på dem en stund, medan jag går in i mitt allra heligaste och anlägger krigsmålning.

Länsmannen nickade bifallande och Alf Grane försvann genom dörren till nästa rum.

Hr Bastman tände en ny cigarr, grep en tidning ur högen och började läsa. Då han läst en stund hörde han dörren bakom sig öppnas och vände sig om. Men så när hade han ramlat av stolen av idel förvåning, ty framför honom stod en den mest fullfjädrade ligisttyp han sett under hela sin polisbana. Skulle han tro sina ögon? Han satt där stum som en fisk och bara gapade. Men ligisten skrattade av full hals. Då han skrattat ut, frågade han:

— Känner du inte igen mig, gamle vän?

— Nej, så ta mig attan jag det gör. Är det verkligen du, Alf? Jag trodde vid hin ondes liktornar, att det var en av luffarne från Storskogen, som stod livs levande framför mig.

— Bra att du inte kände igen mig. Då skall inte varken Labansson eller hans söta pappa göra det, och därmed är avsikten med förklädnaden vunnen.

Sedan länsmannen stirrat en stund på sin oigenkännlige vän, sade han:

— Ja, ja, det är inte underligt att ni detektiver så betydligt överglänsa oss länsmän, då det gäller att efterspana brott, ty ni förstå konsten att byta om skinn och uppträda såsom helt andra personer än ni verkligen äro, och det måste mången gång vara enovärderlig fördel. Bovarna förstå sig inte på att taga sig till vara gent emot personer,

som de tro tillhöra deras egen krets. Annat är det då länsmannen kommer med sin gula eklövskrans kring pannan. Då förstår man nog att akta sig, och lagens representant kan inte taga ett steg utan att bli observerad och utspionerad. Att förkläda oss förstå vi oss vanligen inte på, och om vi även försökte, skulle det förmodligen inte lyckas, dels på grund av vår ovana, dels ock därför att vi äro så väl kända inom den trånga krets, där vi verka.

— Ja, svarade Alf Grane, däri torde du nog ha rätt. Maskeringen giver detektiven mången fördel gent emot brottslingar. Det är åtminstone min erfarenhet, fast det även bland fackmännen finns åtskilliga, som underskatta den. Men maskeringen måste vara god, verkligt konstnärlig i sitt slag, i annat fall kan den göra mera skada än gagn. Och icke nog med det! Detektiven måste vara så pass god skådespelare, att han på ett trovärdigt sätt kan uppehålla den roll han spelar. Och det är icke allom givet.

Under det han talade öppnade Alf Grane ett skåp och började rota i en av dess lådor.

— Söker du något, frågade länsmannen.

— Ja, jag söker något lämpligt föremål att sälja till gubben Isak Labansson.

— Jaså, du ämnar besöka hans butik?

— Ja, det anar mig, att fader och son hålla en viktig överläggning i kväll, och den skulle jag vilja vara med om.

Slutligen hittade han ett föremål, som godkändes. Det var ett cigarrettetui av silver.

— Men, anmärkte länsmannen, inte kan den där silverpjäsen vara lämplig att säljas av en sådan figur, som du iklätt dig. Därtill synes det mig vara allt för dyrbart.

— Jo, just på grund av dess metallvärde är det synnerligen lämpligt i min hand. Gubben skall tänka, att det är stulet och blir därigenom mera pigg på saken, ty han tror sig få det för gott pris. Men jag skall nog veta att pruta emot och kan därunder kanske få en eller annan upplysning.

De båda vännerna skildes nu åt med den överenskommelsen, att Bastman skulle gå på Dramaten, där ett intressant stycke gavs, och efter spektaklets slut skulle de åter träffas på Operakaféet.

*

IV.

Hos lumphandlaren.

Något senare sågs samme ligist, med vilken vi gjort bekantskap i föregående kapitel, släntra fram i Badstugatan med den sliriga gång och ogenerade hållning, som är utmärkande för denna typ av Stockholmare. Hatten satt betydligt på nacken och han småvisslade på den sista revymelodien under sin makliga vandring. Slutligen stannade han framför ett dammigt och av allehanda rariteter uppfyllt butiksfönster, tittade in i den av en till hälften nedskruvad gaslåga belysta butiken och mumlade för sig själv:

— Boden är tom. — Gubben tycks hålla till i bodkammaren åt gården och har skruvat ned lågan för att spara på gasen. Det kan antyda, att han har främmande och förmodligen just den besökande, som jag väntat. Nå, vi få väl se!

Han gick in genom den bredvid fönstret befintliga glasdörren, vars klocka därvid lät höra ett ilsket pinglande.

Den som vill förskaffa sig ett påtagligt begrepp om kaos bör besöka en lumpbod i Stockholm. Där finnes prov på allt mellan himmel och jord — åtminstone allt skräp. Där finnas föremål, som knappast en vanlig människa skulle vilja böja sig för att ta upp från gatan, men även saker som äga både konst- ochantikvitetsvärde. I Stockholms allra finaste salonger torde det inte vara omöjligt att påträffa möbler eller andra föremål, som under en lång och växlande tillvaro haft en mellanstation i någon lumpbod. Och i all denna röra av allehanda är det omöjligt att för den oinvigde finna reda eller system. Hur försäljaren kan finna vad han söker är åtminstone för

mig en olöst gåta.

Det var i en sådan butik notarien Alf Grane i en ligists skepnad nu inträdde.

Vid klockans pinglande öppnades en dörr i fonden och en judegubbe med långt skägg, stora hornbrillor för ögonen och ett patriarkaliskt yttre i övrigt steg fram till disken. Då dörren öppnades, såg Alf Grane med synnerlig tillfredsställelse, att även en annan person befann sig i bodkammaren, nämligen samme svartmuskige herre, som han förut sett på Hasselbacken.

Han slängde cigarrettfodralet vårdslöst på disken, intog en högst ogenerad ställning och sporde:

— Vad får jag för det?

Gubben skruvade upp gasen, granskade noga fodralet utan och innan och ägnade särskilt stor uppmärksamhet åt kontrollstämpeln. Så gav han ligisten en forskande blick över glasögonen och frågade:

— Schtulet?

— Hittat, svarade ligisten.

- I en ficke?

— På gatan.

Gubben såg inte vidare övertygad ut men lade fodralet på en våg och sade därefter i likgiltig ton:

— Drej kronen...

— Hut, jude, utropade ligisten i arg ton och tillade: Under två tiolappar går det inte.

Juden himlade med ögonen och slog ifrån sig med händerna, men slutade med orden:

— Fymf kronen. — Vid Abrahams, Isaks och Jakobs gud, jak kan icke mer bezalen.

Vi skola icke vidare följa den långa prutdialogen, som slutade med att gubben bjöd 12 kronor, men ligisten höll på sina 20 och slutligen förargad avlägsnade sig, slående dörren så häftigt i, att den lilla ringklockan höll på att spricka av ursinnigt pinglande.

Han gick dock inte långt. Efter att ha övertygat sig om att ej vara observerad på den för tillfället ganska folktomma gatan, vek han in i porten till samma gård, där lumphandeln var belägen, och kom in på en trång, av allehanda bråte belamrad gårdsplan, där det till på köpet i anseende till det mulna vädret var ovanligt mörkt för att vara en vårkväll i Stockholm. Endast ett fönster var upplyst, och det var inte svårt att räkna ut, att det just vore fönstret till judens bodkammare. Ligisten smög sig ljudlöst dit. Någon rullgardin fanns icke, men däremot täcktes hela fönsteröppningen av en jalusi. Tyget i denna var dock så tunt, att silhuetterna av de båda herrarna Labansson, far och son, voro fullt synbara utifrån, och då Alf Grane lade örat till fönsterlisten kunde han, goda öron som han hade, fullt uppfatta samtalet emellan dem. Vi skola här meddela det viktigaste av vad han hörde, men för att icke trötta läsaren översätta vi fader Isaks brutna tungomål till mera begripligsvenska. Beträffande åter den unge Labansson, så är detta överflödigt, ty han talade en ganska bra stockholmska.

Efter några beskärmelser över tidens ondska, yttrande sig däri att tjuvar ville ha lika mycket betalt för tjuvgods, som vore det ärligt bekommet, återknöt gubben det av ligistens ankomst avbrutna samtalet med frågan:

— Vad tror då du?

— Jag tror, att han smitit, svarade unge Labansson i trovärdig ton.

Tydligen gällde samtalet gubben Appelbloms mystiska försvinnande.

— Du menar, att han i hemlighet rymt och håller sig undan.

— Ja, just så menar jag.

— Men varför i all världen skulle den gamle mannen rymma?

— Du har mjölkat honom för hårt, far, och han fann det billigare att gömma sig på en plats, där dina krav inte nå honom, än att leva i Norrekvarn.

— Och så lämnar han efter sig, efter vad du berättat, ett kassaskåp fullt av pengar och värdepapper. Det skall du aldrig inbilla mig.

— Varför icke? Därigenom gör han försvinnandet mera trovärdigt. Och inte behöver han lida brist för det. Han litar på flickan. Hon är hans enda arvinge och naturligtvis vet hon, var han finns och kan skicka honom pengar.

— Du måste gifta dig med flickan...

— Hon vill inte. Och nu äro utsikterna därtill sämreän någonsin, ty nu ha vi inte längre gubben, vars understöd beträffande giftermålsplanerna vi kunde tilltvinga oss. Tro mig, far, det dröjer inte länge förrän hon gifter sig med skogsförvaltare Mörcke, det skall du få se. Och sedan stå vi där, du och jag, med långa näsor.

— Pfui — spottade gubben med stort eftertryck.

— Därtill kan jag visa dig, att Appelblom på ett bräde förtjänat 25,000 genom att försvinna.

— Hur så?

— Jo, som du vet har han av mig en accept på 25,000 kr. Så länge gubben levde och befann sig inom räckhåll för oss, vågade han icke indriva denna växel av fruktan för vad du visste om honom. Men nu, sedan ingen vet var gubben finns, befinner sig växeln i länsmannens händer, och han skall icke tveka att indriva den, då den om några dagar förfaller.

— Pfui, spottade gubben och tillade: jag skall säga dig något nytt. Du skall förskriva allt vad du äger och har till mig och så göra konkurs — så är det du som förtjänar 25,000 kronor.

— Du glömmer en sak, far — du har ju själv endosserat växeln.

— Pfui, spottade gubben med ännu större eftertryck.

— Nej, fortsatte unge Labansson, det duger inte. Jag har nog tänkt på den saken. Det finnes ingen annan råd än att du, far, får hjälpa mig med växeln, som måste infrias. Det är för den sakens skull, jag nu rest till Stockholm. Sedan — ja, sedan måste vi göra allt för att spana upp gubbens gömställe och, när vifunnit honom, klämma efter med tumskruven så det känns. Det är enda sättet för oss att betäcka förlusterna.

— Jag skall skicka Moses Rosenweichsel med sin låda ned till orten. Han är så god som någon detektiv. Jag kan lova honom 500 kr. om han finner Appelblom levande.

— Säg 1,000, ty det är saken ärligt värd. Men apropos detektiver, så har jag i dag sett något, som förvånade mig. Jag kom till Hasselbacken för att träffa en affärsvän, och vem sitter icke där? — Jo, vår länsman i Bringåsa, kommissarien Bastman, i sällskap med en herre, som jag vid efterfrågan sporde vara notarien Alf Grane, mycket känd såsom skicklig privatdetektiv. Vad tror du det har att betyda, far?

— Jo, att länsmannen behöver hjälp för att utreda hemligheten med Appelbloms försvinnande. Det anar mig att nu blir det slag i saken. Jag känner Alf Grane. Han är som ett stingande spjut i Israel. — Tror du, min son, att det kan bli farligt för oss?

— Farligt? — Nej, hur så? Vi ha ju ingen del i gubbens försvinnande. Snarare kan det bli till vår fördel. Om Alf Grane finner gubben och drager honom fram i ljuset, så blir det ju vi som förtjäna på saken, utan att den kostat oss ett öre. Då få vi ju vår mjölkeko igen.

— Hm, muttrade gubben och spottade. Han kan uppdaga mera än som är oss tjänligt.

— Bah! Nu ritar du hin onde på väggen, far.

Gubben smågrymtade och var tydligen icke belåten.

Det blev en rätt lång paus i samtalet. Slutligen sade den gamle:

— David, du är för ung och oerfaren. Du har varit dum. Varför lät du icke lämpliga händer inventera Appelbloms kassaskåp, så fort du hörde att han försvunnit? Då kunde åtminstone växeln varit räddad.

Herr David skrattade.

— Tror du inte jag gjorde det, far? Jo, var viss på det! Natten efter gubbens försvinnande lät jag »Kniven» och »Kalle Tång» göra en sådan inventering. Men de kommo för sent. Länsmannen hade redan tagit vad som fanns i skåpet. Vem kunde väl tänka att han varit så försiktig redan första dagen?

Nu pinglade åter klockan i butiken och spottande och grymtande reste sig fader Isak för att se efter vem som kom. Nu ansåg sig Alf Grane ha hört nog. Han lämnade sin plats vid fönstret och försvann i det kulna vårdunklet.

*

Det var fullt hus på operakaféet. Notarien Alf Grane, nu iförd sina vanliga kläder, och herr Bastman hade dock lyckats förvärva sig ett ganska bra bord i ett hörn, där de kunde tämligen ogenerat samtala med varandra under det de smuttade på kaffet och interfolierade det med den gula nektarn.

— Nå, frågade herr Bastman, sedan de väl kommit i ro, fick du veta något under din ligistexpedition?

— Ja, en hel del. Så t. ex. fick jag veta vad de båda judarne, far och son, fullfjädrade skurkar båda två, tro om Appelbloms försvinnande.

— Nå vad tro de?

— Jo, att han »smitit», som unge David kalladedet, och med vett och vilja håller sig undan — detta för att slippa deras utpressningar, som under årens lopp måtte ha varit svåra nog att fördraga. Jag kan förstå att där finnes någon mörk punkt i herr Appelbloms förflutna liv, om vilken Isak Labansson äger sådan kännedom, att han kunnat använda den som tumskruv för en under åratal fortgående och säkerligen mycket givande penningutpressning. Vidare fick jag veta vilka de voro, som begått inbrottsstölden natten efter gubbens försvinnande.

— Verkligen! Hvilka voro de?

— »Kniven» och »Kalle Tång».

— Jag tycker mig ha sett de namnen i »Polisunderrättelser».

— Ja, utan tvivel! De kommo ut från Långholmen vid jultiden, och jag vet att Stockholmspolisen, som alldeles förlorat dem ur sikte, undrar mycket vart de tagit vägen. Nu veta vi att du har dem inom ditt distrikt, en något tvivelaktig fördel, ty de äro kända som ett par av vårt lands allra värsta banditer.

Vi skola ej vidare följa de båda ungdomsvännernas samtal. Då det blev stängningstid, skildes de för att åter träffas i Bringåsa ett par dagar senare. Länsmannen skulle resa hem med morgontåget. Alf Grane lovade att komma efter två dagar senare. Han behövde någon tid för att ordna andra affärer och dessutom ville han söka inhämta några upplysningar om gubben Appelbloms Stockholmstid.

*

V.

Blodfläckar i skogen och en mystisk vagn.

Den folkrika och livaktiga byn Bringåsa hade redan haft järnväg i sex år, så man tycker att den första nyfikenheten beträffande detta den nyare tidens samfärdsmedel borde ha hunnit lägga sig, men så var knappast förhållandet. Bringåsaborna hade nu en gång vant sig vid att, om de icke hade särskilt viktiga hinder, gå till stationen och »ta emot tåget», och den vanan höllo de fast vid. Därav kom det sig att det alltid var gott om folk

på perrongen, när tåget kom. Särskilt gällde det 5-tåget på eftermiddagen, som stod i förbindelse med dagsnälltåget på statsbanan och som vanligen medförde de flesta resandena.

Det var ett par dagar efter tilldragelserna i Stockholm. Femtåget väntades och perrongen i det ståtliga stationshuset i Bringåsa vimlade av väntande folk av alla åldrar och klasser. Och bland dem vandrade den reslige länsman Bastman, då och då kastande spanande blickar åt det håll, varifrån tåget väntades. Han hade kommit dit för att emottaga sin ungdomsvän Alf Grane, som skulle komma med detta tåg.

Både han och de personer, som voro medvetna om saken, hade hållit tyst med nyheten om den ryktbare detektivens ankomst, men att döma därav, att antalet nyfikna var större än annars vid femtåget, haderyktet dock dunstat ut, och det förargade länsmannen. Därav kom sig hans bistra uppsyn. Det var dock icke första gången han nu gjorde den erfarenheten, att skvallret i Bringåsa hade mycket fin näsa och förvånansvärt goda öron.

Äntligen kom tåget. Nyfikenheten stod på spänn. Ur en 2:dra klasskupé skyndade ut en ståtlig, elegant klädd man, som varmt skakade hand med länsman Bastman och därpå i hans sällskap genast begav sig i väg till länsmansgården.

— Kunde det vara den store Stockholmsdetektiven? viskades det i grupperna. Han såg ju ut som en vanlig människa.

— Han såg mycket bra ut, inföll en flicka i tonåren, ja, jag tyckte att han var väldigt stilig.

Det var dock icke länge det nyfikna Bringåsa hade tillfälle att granska Stockholmsdetektiven. Han var snart försvunnen. Däremot hade det bättre tillfälle att ägna sin uppmärksamhet åt länsmannens Petter, som lyfte en väldig reskoffert upp på sina starka skuldror och därefter helt sävligt knogade i väg i riktning mot länsmansgården.

— Han måtte ämna att stanna här hela sommaren efter resgodset att döma, anmärkte en gumma.

— Åh, svarade en smed, som sotig och svart lupit direkt ur smedjan för att sälla sig till de nyfikna, ingen kan ana vad grejor där finns i den kofferten. En riktig detektiv skall kunna förvända synen på folk och det gör man inte med två tomma händer.

— Varför i häcklefjäll har kommissarjen dragit hiten. Inte lär han leta upp procentaren, inte, anmärkte en bonde.

— Det kan du väl förstå, svarade en annan, det har han gjort för att frälsa sin gode vän, forstmästaren, från stupstocken.

Men vi överlämna de goda Bringåsaborna åt deras egna, mer eller mindre djupsinniga reflexioner.

Något senare och efter intagen middag återfinna vi de båda ungdomsvännerna vid kaffet och cigarren på länsmansgårdens emot en lummig och vacker trädgård vettande veranda. Nu upptog Alf Grane, som hittills avböjt allt samtal rörande »affären», den i Stockholm avklippta tråden.

— Nå, sade han, har något nytt kommit i dagen rörande Appelbloms försvinnande, sedan vi skildes åt på operakaféet?

— Ja, svarade länsmannen, det har det verkligen — två fakta, som åtminstone kunna vara av betydelse och vilka båda peka åt mordteorien.

— Låt höra!

— Vid min återkomst från Stockholm fick jag veta att Anders Nord, en hederlig och pålitlig man, som är skogvaktare å Riddershus, varit och sökt mig. Nå, han kom igen på kvällen och meddelade då att han i Storskogen, icke särdeles långt från Norrekvarn, funnit ett par stora blodfläckar, vilka vid vår föregående undersökning alldeles undgått oss, beroende på att de blivit övertäckta med mossa. Under en vandring i skogen hade han på ett ställe, som ligger helt nära en hela Storskogen genomskärande skogsväg, tyckt sig se en fläck, där mossbetäckningen å marken föreföllhonom icke fullt naturlig. Det befanns ock att mossan var löst pålagd och då

den avlägsnades, fanns därunder en stor, svartbrun fläck, som otvivelaktigt var blod, vilket börjat att övergå till förruttnelse och således ingalunda vore färskt utan mycket väl kunde härleda sig från den tid, då gubben Appelblom försvann. Han letade nu vidare och fann ytterligare en mindre, likaledes med mossa övertäckt blodfläck, belägen några få steg från den förra men närmare vägen.

— Hm! — Ja, det där är ju av stor betydelse, om det är människoblod, vilket på vetenskaplig väg kan utrönas. Men det kan ock vara djurblod, härledande sig antingen från ett stulet kreatur, som där blivit slaktat, eller ock från ett av en krypskytt skjutet större villebråd, t. ex. en råbock. I båda fallen ligger förklaringen varför man sökt att dölja blodfläckarna nära till hands. Emellertid måste vi besöka platsen och taga ett prov av blodet. Jag skall ombesörja att det blir vetenskapligt undersökt. Har du själv granskat stället?

— Ja, jag begav mig dit följande morgon och fann Nords iakttagelser till fullo bekräftade.

— Syntes några spår kring platsen?

— Ja, nog tyckte jag mig se sådana, men de äro för gamla för att vara upplysande. Dessutom kunna de härröra från folket, som genomsökte skogen efter försvinnandet. Vid den mindre fläcken tyckte jag mig dock finna vissa tecken till att en strid där kunnat äga rum. Så t. ex. funnos kvistar avbrutna på buskarna och på ett ställe såg det ut, som om lingonriset blivit uppsparkat.

— Ja, vi få se i morgon bittida, då du måste föra mig dit. Nå, det andra fallet?

— Det andra fallet är ett vittnesmål av en arbetare, som i går uppsökte mig och omtalade, att han samma natt, som Appelblom försvann, var stadd på återväg från ett besök i ett torp, där han glömt sig kvar så länge, att det var mitt i natten han på hemvägen passerade Storskogen. Det var den nyss omnämnda skogsvägen han hade att gå. Den utgör egentligen uppfartsvägen till några på andra sidan Storskogen belägna torp, som lyda under Riddershus, men av folk, som icke äro rädda om sina vagnar, begagnas den ock någon gång såsom genväg till landsvägen, som går fram på andra sidan torpen. Det var förstnämnda väg han vandrade. Natten var ljus, så det var inte svårt att taga sig fram, fast vägen är ganska stenig och svår på sina ställen. Men han hade hört talas om att högst misstänkta personer blivit sedda i Storskogen och det skrämde upp honom, så att han kände sig ganska kuslig till mods under sin nattliga vandring, synnerligast som hans enda vapen var en bastant käpp och han i fickan bar avlöningen för ett par månaders skogsarbete. Plötsligt, då han befann sig ungefär mitt i Storskogen, tyckte han sig höra några misstänkta ljud framför sig men helt nära. Det lät som hovslagen av en häst och gnisslandet av vagnshjul mot vägens stenar. »Åhå», tänkte han, »det är någon av torparne, som varit i Bringåsa och stannat där så länge, att han kommer hem mitt i natten». Denna tanke verkade ju lugnande. Icke desto mindre beslöt han att gömma sig bak ett gransnår vid vägen tills han finge se om den mötande voreen bekant. Och här stod han och såg vagnen i sakta mak passera förbi sig. Det var en vanlig torparevagn, förspänd med en brun häst, och på den åkte tvenne män, som båda voro honom fullkomligt obekanta. Den ene, den som körde, var gråhårig och tämligen kortväxt, men grovt bygd och hade gråsprängt helskägg. Den andre, som föreföll att vara vida yngre, var en lång och mager räkel med ljusa mustascher och ljust hår.

— Det måste ha varit en mycket ljus natt, då han så noga kunde urskilja deras utseende, anmärkte Alf Grane.

— Ja, svarade länsmannen, det var det också, det kan jag desto säkrare intyga, som jag själv var ute på en ämbetsresa just den natten och kom icke hem förrän vid midnattstid.

— Nå vidare!

— Ja, att möta främlingar i Storskogen fann ju arbetaren icke så märkvärdigt, ty han visste att denna väg stundom begagnades såsom genväg, men vad som däremot skrämde honom var att bak i vagnen låg ett av ett täcke höljt föremål, som mycket väl kunde vara en människokropp, samt de ord han hörde de åkande uttala, just som de passerade förbi honom. »När ska vi dela?» frågade den långe. »Jo», svarade den gråhårige, »när vi kommit till vårt slott och ha gömt det andra.»

— Hörde han icke mera?

— Nej! Och så fort vagnen försvunnit, kröp han fram och fortsatte sin väg utan vidare äventyr.

— Men, anmärkte Alf Grane, varför anmälde han ej saken för dig förr än nära en månad efteråt?

— Ja, svarade länsmannen, på den frågan av mig gav han en fullt tillfredsställande förklaring. Mannen, vars namn är Johan Svensson, är en fri arbetare, som visserligen har sitt egentliga hem i Bringåsa by, men åtager sig arbeten än här och än där. Så t. ex. har han hela vintern haft arbete i Riddershus skogar, men detta var just avslutat, då han befann sig på ifrågavarande vandring. Och samtidigt hade han antagit arbete vid ett större dikningsarbete 4 mil längre söder ut. Med morgontåget följande dag reste han till denna nya arbetsplats och kunde ej då ha någon aning om Appelbloms försvinnande under natten, varför han heller icke ansåg sig behöva fästa något större avseende vid vad han sett i skogen. Först en av de senare dagarne nådde honom ryktet om detta försvinnande. Han kom då att tänka på att hans egendomliga möte i Storskogen kunde ha något med det att göra och reste hit för att anmäla saken för mig. Mannen har gjort sig känd som ordentlig och pålitlig, varför jag tror att man kan fästa fullt förtroende till hans utsago. Emellertid antog jag att du kanske själv ville utfråga honom rörande sakens ytterligare detaljer, varför jag bad honom komma hit i kväll. Sannolikt kunna vi snart vänta honom.

Alf Grane uttryckte sin synnerliga tillfredsställelse med detta arrangement.

— Ett är åtminstone visst, tillade han, och det är att det av Johan Svensson lämnade signalementet på de båda åkande karlarne till fullo stämmer överens med signalementet på »Kniven» och »Kalle Tång», vilket jag tog noga reda på, innan jag lämnade Stockholm.Den förre är visserligen föga över 40 år gammal, men är redan starkt gråhårig och har gråsprängt helskägg. Även i övrigt stämmer Johan Svenssons beskrivning fullständigt in på honom. Det samma gäller Kalle Tång. Han är betydligt yngre än kamraten, ljuslagd, lång och skranglig.

— Det skulle vara roligt veta var den plats är belägen, som boven kallade »vårt slott». Dessa ord utgöra dock en underlig benämning på ett par lösdrivande banditers gömställe.

— Visserligen, men benämningen kan lätt förklaras. Banditer äro stundom rätt humoristiskt anlagda. Förmodligen är ordet »slott» taget i ironisk bemärkelse och antyder att deras tillfälliga bostad är av ytterst primitiv beskaffenhet. Känner du någon jordkula, övergiven brytstuga eller kolarkoja i nejden, som man skulle kunna misstänka såsom deras tillhåll?

— Nej!

— Emellertid finns en man här i Bringåsa, vilken säkert vet var deras »slott» är beläget.

— Vem då?

— Herr David Labansson. Bovarna ha ju utfört inbrott för hans räkning. Detta förutsätter en förbindelse dem emellan som antyder, att han vet var de kunna träffas.

— Ja, du har rätt! Ämnar du försöka att pressa det ur honom?

— Kanske, om jag ej på annat sätt kan finna deras tillhåll.

Något senare finna vi de båda herrarna på länsmanskontoret, och nu hade Johan Svensson infunnit sig.Han bekräftade till alla delar vad länsmannen förut berättat, varefter Alf Grane till honom framställde några frågor:

— Hade hästen något tecken, varpå man skulle kunna igenkänna honom?

— Ja, svarade Johan Svensson, det hade han verkligen, fast jag i går glömde att tala om det för kommissarien.

— Nå, låt höra!

— Han var brun till färgen, men hade en vit stjärna i pannan, och båda framfötterna voro vita halvvägs upp till knäna.

— Nå, det var ju ett gott märke! Hurudan var vagnen?

— En vanlig vagn med pinnhäckar, sådan som torpare och småbönder här i orten allmänt bruka. Något säte fanns icke utan karlarne sutto på en åkbräda.

— Och ni tyckte att det föremål, som låg bak i vagnen, såg ut som en av ett täcke överhöljd människokropp?

— Ja, nog tyckte jag det och känner mig viss om att så var förhållandet, fast jag inte vågar gå ed på det, ty fastän natten var mycket ljus, kan man lätt i en dylik halvskymning se fel. Men nog såg jag formerna, tyckte jag, av en stor och grov människa under täcket.

— Stor och grov, inföll nu länsmannen, det passar inte in på Appelblom, som aldrig varit en lång karl och nu på gamla dagar blivit ännu mindre och hopskjunken.

— I den belysningen, anmärkte Alf Grane, kan ett misstag på dimensionerna lätt ha skett. Därmed vill jag dock icke ha sagt, att den, som forslades i vagnenom det nu var en människa, nödvändigt måste vara Appelblom.

Efter ytterligare några frågor och svar, som vi här förbigå såsom betydelselösa, avlägsnade sig Johan Svensson med löfte om belöning, därest hans upplysningar ledde till framtida upptäckter. Därefter vände sig Alf Grane till sin vän länsmannen och sade:

— Vad jag nu vill be dig om är att du genom en fjärdingsman eller någon annan med orten förtrogen person låter efterforska, om här i nejden finnes någon häst med de av Johan Svensson angivna tecken och, om så är, vartill den hästen brukades natten emellan den 30 april och den 1:ste maj.

— Ja, den saken skall jag genast ombestyra, svarade länsmannen. För det uppdraget finns ingen lämpligare än min dräng Petter, och jag skall kalla honom hit med detsamma, så att han omedelbart kan börja sina efterspaningar.

— Din dräng Petter — den samme som bar min reskoffert från stationen? Han föreföll mig allt för enfaldig för ett sådant uppdrag.

Länsmannen skrattade.

— Där ser man, sade han, hur även en berömd detektiv kan ta fel. Petter ser ut som en halvidiot, det har du rätt i, men ytan bedrager. Det är ett slags maskering, om man så vill kalla det, men en maskering som aldrig avlägges utan följer honom genom livet. I själva verket är han en ovanligt klipsk och fyndig karl, som just i sådana här polismål gjort mig många tjänster. Därtill kommer att han är speciellt intresserad av hästar och säkerligen känner varenda häst inom församlingen.Efter en stund infann sig Petter.

Notarien hade rätt. Ett om djup enfald mera vittnande utseende kunde väl knappast någon ha, vartill kom ett sävligt och otympligt sätt. Endast en eller annan glimt i de små, rödkantade ögonen talade för, att möjligtvis även länsmannen kunde ha rätt.

Sedan hr Bastman beskrivit den av Johan Svensson sedda hästen, frågade han:

— Känner du till någon sådant häst?

Petter rev sig bak örat, bligade åt alla väderstreck och svarade:

— Nej, ett sådant ök finnes ej inom hela församlingen — så vida inte - -

— Så vida inte? - -

— Ja, så vida inte en av de många torparne under Riddershus bytt hästar på Ljungby marknad nu i sistl. mars. Men det skulle kunna hända, och då har jag kanske inte sett den hästen.

Länsmannen gav nu Petter besked om vad man av honom väntade och han var genast villig att utföra uppdraget.

— Det skall gå som en dans, herr komsarje, sade han.

Med detta löfte lämnade han länsmanskontoret. De båda ungdomsvännerna beslöto nu att låta polissaken vila tills vidare och i stället ägna sig åt uppfriskandet av gamla minnen. Men följande morgon skulle de begiva sig till

Norrekvarn och därifrån till det ställe i skogen, där blodfläckarne blivit funna.

*

VI.

I Norrekvarn och Storskogen.

Fröken Lilly Sköldberg var en mycket söt flicka och den svarta sorgdräkten hon anlagt, fast ännu intet bindande bevis framlagts för hennes morbroders död, förhöjde ytterligare hennes täcka utseende. Hon sörjde verkligen sin försvunne släkting, ty fastän herr Appelblom i alla andra avseenden visat sig allt annat än sympatisk, hade han dock alltid varit god emot henne — utom i ett enda fall, och det var beträffande hennes ömmaste hjärteangelägenhet, i det han icke velat gilla hennes val av make utan i detta hänseende visat en halsstarrighet, som hon rakt inte kunde begripa. Men nu var han borta, och nu tänkte hon ej längre på denna enda mörka punkt i deras på ett så mystiskt sätt avbrutna samliv. Han hade varit hennes enda stöd i livet, ty föräldrarne hade hon tidigt mistat och de hade lämnat sitt enda barn i mycket fattiga omständigheter. Och några andra närmare släktingar ägde hon icke.

Nu var hon ensam i Norrekvarn med gamla Elsa, morbroderns mångåriga trotjänarinna, och allt vilade på henne. Visserligen var jordbruket bortarrenderat, men hon hade nog ändå att draga omsorg om. Begravningsbestyret hade hon sluppit ifrån, ty där fanns ju intet lik att begrava och bouppteckningen var tillsvidare uppskjuten i avvaktan på att någon närmare upplysning skulle vinnas om det mystiska försvinnandet, men affärerna skulle ju skötas och ordnas och så denna förfärliga ovisshet, som ständigt pinade henne, och det olidliga skvallret, som ju icke ens aktat för rov att utpeka hennes egen hjärtevän såsom morbroderns mördare. Man får medgiva att allt detta måste vara en tung börda att bära för en ung flicka, som stod alldeles ensam i världen.

Lyckligtvis hade hon dock i kommissarien Bastman funnit ett gott stöd, och det var hennes enda tröst. Och hans löfte att skaffa en stockholmsdetektiv, som nog skulle reda upp mysteriet, utgjorde stödjepunkten för hennes livligaste förhoppningar. Själv hade hon mycket svårt för att bilda sig en åsikt om morbroderns försvinnande. Hade han blivit mördad? — hade han omkommit genom någon olyckshändelse? Hade han, som somliga trodde, rymt från orten och höll sig frivilligt undan? Hon hade svårt för att tro på någon av dessa möjligheter. Men å andra sidan kunde hon, hur gärna hon ville, ej tänka sig någon fjärde möjlighet.

Från början hade hon trott att han fallit i ån. Nära bron fanns ett ställe, där en dylik olyckshändelse lätt läte tänka sig, ja, hon kände sig nästan viss om, att det gått till på det sättet. Men då, trots långvariga och ytterst noggranna undersökningar, intet lik kunnat finnas måste hon överge denna tanke. Vad skulle hon nu tro? Hur hon vände och vred saken kunde hon ej finna något svar på den frågan.

Fröken Lilly satt i vardagsrummet och sydde,under det Elsa, en ganska pigg och kry gumma nära sextiotalet, höll på att duka fram frukosten. Fönstret, vid vilket hon satt, vette åt gårdsplanen, och plötsligt, då hon kom att titta ut, fick hon se en kärra vika in från vägen och köra fram emot trappan.

— Det är länsmannens gigg, utropade hon högt, och i detsamma klack det till inom henne, ty hon såg att bredvid länsmannen satt en ståtlig främmande herre, som hon rakt inte kände.

Det måste vara stockholmsdetektiven, tänkte hon, och den tanken kom henne att kasta sömnaden ifrån sig och skynda ut för att med glatt hjärta hälsa denne nye hjälpare välkommen.

Hon tog emot de båda herrarne på trappan och blev presenterad för notarien Alf Grane, som genast ingav henne det största förtroende, ty han såg så snäll och vederhäftig ut och hade ett så hjärtligt och vinnande sätt. Men på samma gång blev hon förvånad, ty ett så salongsmässigt uppträdande av en detektiv hade hon icke väntat. Allmänheten hyser icke sällan den föreställningen, att ett visst underklassmärke skulle tillhöra en detektiv. Men om fröken Lilly hittills kanske varit smittad av den vanföreställningen, så blev hon nu grundligt kurerad.

Herrarna bjödos stiga in i förmaket och efter ett lätt samtal i likgiltiga ämnen, varunder notarien särskilt uttryckte sin beundran för Norrekvarns förtjusande läge, övergick man till det ämne, som fört de båda herrarne dit.

— Ni måste, fröken Sköldberg, sade Alf Grane, berätta något för mig om er morbrors liv och vanor ihemmet, ty sådant kan vara av den största betydelse för det mål, vartill vi nu sträva.

— Under de fyra år, svarade fröken Lilly, som jag ständigt vistats i hans hus, liksom ock under de föregående år, då jag under ferierna besökte Norrekvarn, förde morbror på det hela taget en enstörings liv. Med undantag av herr Labansson i Bringåsa kom aldrig någon hit som gäst men väl personer av olika klasser, som sökte morbror i affärer. Själv reste han aldrig bort, om icke någon gång till Bringåsa by, där han stundom hade affärer, eller till auktioner i orten och någon enstaka gång till Växiö, sannolikt även i affärer. Härtill kom att hans hälsotillstånd under de två sista åren var ganska otillfredsställande, så att han stundom i veckotal var bunden vid sin kammare.

— Hurudant var hans lynne?

— För det mesta ganska dystert. Endast gent emot mig kunde han stundom klarna upp och rent av bli skämtsam på ett egendomligt, torrt sätt. Redan under mina feriebesök här fick jag den föreställningen, att det var något han grämde sig över, och som han endast tillfälligtvis lyckades glömma. Och denna tungsinthet tilltog med åren. Sjuklighet kunde ju åtminstone de sista åren spela en roll därvid, men jag kunde aldrig komma från den föreställningen, att han ständigt ruvade över en hemlighet, som förbittrade hans liv.

— Har ni någon aning om vari denna hemlighet kunde bestå?

— Nej! Om jag någon gång vidrörde den strängen, blev han ond och kallade min förmodan idel flickfantasier.

- Huru var hans förhållande till hr David Labansson?

— Mycket besynnerligt! Labansson kom rätt ofta hit och blev väl emottagen, men nästan varje besök slutade med att de kommo i gräl med varandra. Och i judens frånvaro hörde jag morbror flera gånger fälla sådana yttranden om honom, att jag måste tro att han rent av hatade honom. Men ändå — - -

— Ändå ville han att ni skulle gifta er med Labansson, inföll Alf Grane.

Hon rodnade.

— Ja, sade hon, är det inte besynnerligt?

— Kanske icke så besynnerligt, som ni föreställer er, fröken Sköldberg. Det torde nog kunna förklaras.

— Om ni, hr notarie, kan lösa denna gåta, som jag mycket grubblat över, så gör det.

— Även om jag därigenom skulle rubba den goda tanke jag antar att ni hyser om er morbror och, efter vad man sagt mig, välgörare?

— Ja, även i så fall. ty jag vill veta sanningen, svarade hon i fast ton.

— Nå väl, återtog han, jag skall göra er till viljes. Helt visst fanns i herr Appelbloms förflutna liv en mörk punkt, varom herr Labansson genom sin fader ägde kännedom och begagnade till penningutpressning och annan maktutövning gent emot denne. Jag vet att så är förhållandet. Och denna makt ha de båda skurkarne begagnat sig av även i äktenskapsfrågan. Däri ligger ock förklaringen till herr Appelbloms ständiga grämelse.

— Min morbror skulle ju således ha varit en förbrytare, anmärkte hon i nedslagen ton.

— Min bästa fröken, svarade han, så länge vi ej känna den mörka punkten behöva vi ju inte använda ett så starkt ord. Men låtom oss lämna detta obehagliga ämne och övergå till andra frågor. T. ex. den: hade er morbror för vana att stiga upp om nätterna och gå ut?

— Ja, det hade han och har haft denna vana i många år. Då han inte kunde sova, gick han ut att promenera utan avseende på tid eller väderlek och därefter sov han gott, påstod han. Emellertid tycktes han vid dessa nattliga promenader, som stundom kunde inträffa nästan varje natt, stundom med flera dagars, någon gång en hel veckas

mellanrum, icke ha varit utan tanke på ett överfall, ty han medförde enligt egen uppgift alltid en laddad revolver i fickan, och förmodligen var detta fallet även natten emellan den 30 april och 1 maj, ty revolvern, som annars hade sin plats i en låda i nattduksbordet, saknas.

— För övrigt saknas ju endast plånboken samt en lykta och en käpp?

— Ja och så, utom de vanliga gångkläderna, en överrock, som hängde i förstugan.

— Hade han egen nyckel till ytterdörren?

— Ja, och även den saknas.

— Brukade han medföra lykta, även då det var ljust om nätterna, såsom fallet lär ha varit den natt då han försvann?

— Ja, jag tror att han alltid hade lyktan med sig. Fullt viss därom är jag dock icke, ty det var mycket sällan jag eller Elsa såg honom under dessa nattligapromenader. Men han var alltid mycket angelägen om att där skulle finnas olja i lyktans lampa.

— Brukade ni höra när han gick ut om nätterna eller kom tillbaka?

— Icke jag, som har mitt sovrum i frontispisen och vanligen har en god sömn. Men Elsa, som ligger vägg i vägg med förstugan och sover lätt, hörde honom nästan alltid, men hon var så van vid hans nattliga vandringar, att hon fästade föga uppmärksamhet därvid. Hon hörde honom även den sista natten, nämligen då han gick ut, men det väckte hos henne en viss förvåning att han icke hördes komma igen, fast hon den natten låg rätt länge vaken.

— Ha ni någon aning om, åt vilket håll han brukade gå?

— Nej! Jag frågade honom en gång var han brukade taga sin nattliga promenad men fick ett avböjande svar.

Nu önskade Alf Grane höra Elsa, och hon inkallades. Hon bekräftade allt vad fröken Lilly sagt och tillade endast att hon av sängens beskaffenhet på morgonen sett, att herr Appelblom verkligen legat, innan han steg upp och gick ut. Han hade innan han lade sig varit ganska upphetsad och knarrig till följd av grälet med herr Labansson kort förut.

— Ni hörde ju en del av detta gräl, frågade notarien.

— Ja, jag hörde juden i förbittrad ton säga: »Besinna vad följden kan bli, om du avslår min begäran.»

— Hur länge brukade Appelblom vara borta under sina nattliga promenader, frågade notarien.

— Ja, svarade Elsa, jag kan inte så noga säga det. Det var ju inte alltid jag hörde hans återkomst, och då jag hörde den, har jag svårt för att säga tiden, efter som jag aldrig tände ljus och såg på klockan. Dessutom hade jag blivit så van vid hans nattvandringar, att jag föga fästade mig vid dem. Men jag skulle tro att han sällan var borta mindre tid än en timma men väl längre.

— Vid vilken tid gick han ut den natten, då han försvann?

— Ja, säkert kan jag inte säga det, men jag tror knappast klockan kunde vara över 11. Han hade icke legat länge ty kl. var ½10, när herr Labansson gick. Och han lade sig inte omedelbart därefter.

Herr Alf Grane tackade och förklarade att han nu önskade se sig något om först i herr Appelbloms arbetsrum och sängkammare och därefter utomhus.

I sällskap med länsmannen och fröken Lilly företogs denna inspektion.

I skrivrummet eller den innanför liggande sängkammaren gjordes inga upptäckter av betydelse för försvinnandet. Däremot påvisades åtskilliga spår efter inbrottet påföljande natt, men för dem tycktes Alf Grane föga intressera sig. Han visste ju vilka som utfört det. Ej heller i ekonomihusens olika lokaler, vilka däremot tycktes starkt intressera honom, gjordes några upptäckter. Då de slutat denna undersökning, väckte notarien ej ringa förvåning med frågan:

— Det finnes väl ej anledning till den förmodan att någonstädes här i uthusen finnes en hemlig källare?

— Hur i all världen kan du komma på en sådantanke, frågade länsmannen men fick icke något svar på detta utrop.

— Nej, svarade fröken Lilly, om något i den vägen har jag icke den avlägsnaste aning och jag kan med visshet säga: inte Elsa heller. Hon åtminstone, som varit i gården i fulla 20 år, borde väl ha vetat det.

Nu förklarade Alf Grane att han önskade bese den gamla kvarnen. De gingo dit. Den hade ett förtjusande vackert läge vid forsen, men bar spår även till det yttre av det djupaste förfall. Och likväl borde åtminstone själva kvarnhuset ha väl kunnat emotstå tidens tand, ty det var uppfört av gråsten och hade mer än alnstjocka murar. Det var en ganska underlig byggnad. Den var nämligen uppförd i två våningar, utom vinden, i ena ändan, den som vette emot forsen, men endast en våning i den andra. Och likväl gick takåsen i fullkomligt rät linje. Denna egendomlighet berodde därpå, att ån här var ganska djupt nedskuren, d. v. s. åbrinkarne voro höga och ganska branta, varför huset i den från ån vettande gaveln inte kunnat få mer än en våning, som likväl låg alldeles i jämnhöjd med 2:dra våningen i motsatta ändan. Huset hade tvenne dörrar, en i tvåvåningsändan, som ledde till maskinrummet, och en i envåningsändan, till vilken man kom på en ganska brant stig.

Var det yttre förfallet, så gällde det i än högre grad kvarnbyggnadens inre. Det stora kvarnhjulet satt visserligen ännu på sin plats, men hade mistat alla sina skovlar. Och av det inre maskineriet var nästan allt i bofälligt skick, så att det skulle haerfordrats en mycket grundlig reparation eller ombyggnad för att sätta kvarnverket i gång. För övrigt tycktes ock mycket av tillbehöret rent av saknas. Kvarnverket upptog tvåvåningsdelen av huset. I envåningsdelen fanns dels den s. k. kvarnkammaren, där möllesvennerna en gång haft sin bostad — nu alldeles tom, dels ett större rum, som jämte vinden över envåningshuset tycktes förr ha blivit använt såsom magasin och även det var tomt så när som på en del bråte av olika slag, vilket blivit ditflyttat från gården. I detta rum fanns dock kvar en möbel, om man så får kalla det, nämligen ett stort väggfast skåp, stående vid själva gavelväggen och byggt av grova särdeles väl bibehållna ekplankor. Skåpdörren stod öppen och skåpet var tomt. Vartill det fordom använts kände ej fröken Lilly.

Emellertid började nu Alf Grane en mycket minutiös undersökning av hela kvarnhuset, en undersökning som han mestadels fick utföra på egen hand, ty varken länsmannen eller fröken Lilly intresserade sig särdeles för den. »Vad i all världen», tänkte de »kan väl den här gamla kvarnen ha att göra med gubbens försvinnande. Inte utgjorde den målet för hans nattvandringar? Det var inte utan att länsmannen log i mjugg åt sin väns iver för en efter allt att döma ändamålslös undersökning. Och till på köpet tog den ju mycken värdefull tid från den blivande undersökningen av blodfläckarne i skogen, som bra mycket mera intresserade honom, ty därvid funnos ju möjligheter att upptäcka verkliga indicier.

Ja, onekligen blev inspektionen av den gamlakvarnen rätt långvarig, och då Alf Grane förklarade den avslutad, var det middag. Nu föreslog han att de skulle begiva sig till skogen, men däremot opponerade sig fröken Lilly med försäkran att middag väntade dem hemma i gården, och den finge icke försummas. Efter den stode det herrarne fritt att begiva sig till skogs.

Nå, herrarne gingo in på förslaget, och så lämnade de den gamla kvarnen. Innan de gingo, stannade dock Alf Grane vid den skummande forsen och betraktade den tyst och tankfull.

— Vad tänker du på Alf, efter som du med så tankfull min betraktar forsen, frågade länsmannen.

— Hm, svarade han, jag tänker på orimligheten av att en så ekonomiskt anlagd man, som herr Appelblom beskrives ha varit, kunnat låta en så värdefull kraft rinna räntelös i många år. Där måste ligga något hemligt skäl bakom detta.

— Ja, svarade länsmannen, det är inte du den förste som tycker. Men gubben hade ju sina egenheter, som ingen rätt kunde bli klok på. Fann du något anmärkningsvärt för övrigt i kvarnen?

— Nej, svarade han helt korthugget, som hade det inneburit en stor missräkning.

*

Efter middagen återfinna vi de båda ungdomsvännerna i Storskogen på den plats, där de hemlighetsfulla blodfläckarne blivit funna. Alf Grane fann allt, som länsmannen förut berättat om detta fynd, till fullo bekräftat. Men några upplysande spår funnosicke längre. Därtill voro de för gamla. Dock fann han ett sådant, som onekligen var av betydelse, men detta fanns å själva vägen och dess ena kant icke långt från platsen för blodfläckarna.

— Se, sade han, en vagn, kommande norr ifrån, har vänt just här. Vägen har varit för smal för en dylik vändning, därför har man kört upp på vägkanten och där kvarlämnat spår, som ännu äro tydliga, under det däremot spåren på själva vägen blivit utplånade. Se här t. ex. i den här tuvan ha båda hjulen skurit ned och det är sannolikt den av Johan Svensson sedda vagnen, som här hämtat sin last. Och att det skett just här mitt för blodfläckarne antyder, att dennes uppfattning att den utgjorts av ett lik är mycket antaglig.

Länsmannen fann iakttagelsen beträffande vagnsspåret fullt riktig.

— Nu, utropade han i triumferande ton, ha vi funnit ett tydligt bevis på att gubben Appelblom blivit mördad just här och tack vare det av Johan Svensson lämnade signalementet veta vi även vilka de äro, som begått mordet. Nu återstår endast att taga reda på var liket blivit avlastat och gömt samt att finna »Kniven» och »Kalle Tång».

— Låtom oss icke, invände Alf Grane, vara allt för snabba i våra slutsatser. Tänk om de båda tjuvarne helt enkelt stulit en ko, lett henne hit, slaktat henne här i skogen och därefter medelst en vagn hämtat köttet och forslat det till deras »slott».

— Hm, svarade länsmannen, du är då allt för misstrogen. Nog är mitt antagande bra mycketsannolikare än ditt, synnerligast som gubben Appelbloms försvinnande är konstaterat men mig veterligen har ingen anmält förlusten av en ko. Dessutom borde väl Johan Svensson kunna skilja en människa från en ko, även om den ligger under ett täcke.

— Ja, ja, du kan ha rätt, det har jag ju också redan medgivit. Men fakta böra ses från mer än en sida. Det finnes flera omständigheter som tala emot, att gubben Appelblom blivit mördad på denna plats.

— Låt mig höra dem, bad länsmannen i ivrig ton.

— Jo, återtog Alf Grane, för det första synes det mig ganska osannolikt, att Appelblom under en nattlig promenad slagit in på denna steniga biväg, då han hade en öppen banad väg att följa.

— Ja, men man kan tänka sig att gubben haft något visst mål åt detta håll, invände länsmannen. Han var så hemlighetsfull och egen, att hans avsikter svårligen kunna beräknas.

— För det andra veta vi ju att ett mord på Appelblom ingalunda låg i de båda Labanssönernas intresse. Man slaktar ej gärna gåsen, som värper guldägg. Men vi veta ock att »Kniven» och »Kalle Tång» stå i nära förbindelse med David Labansson, ja, t. ex. vid det senare inbrottet arbetat såsom hans verktyg. Det förefaller då osannolikt att de skulle till den grad ha motverkat sin arbetsgivares intressen att de mördat Appelblom.

— Det kan synas så, medgav länsmannen, men man kan ju tänka sig den möjligheten att Labansson glömt att giva sina hantlangare föreskrifter i detta hänseende. Kanske ha de icke ens känt Appelblom. De ha pånattlig stråt mött en ensam vandrare och deras banditnatur har förlett dem att begagna sig av tillfället.

Men Alf Grane hade ännu ej uttömt förrådet av invändningar.

— För det tredje, sade han, så om de verkligen här mördat Appelblom, så varför negrävde de ej liket i skogen utan underkastade sig besväret att forsla bort det i vagn, ett företag som de måste inse ingalunda saknade risk.

Men inte heller nu var länsmannen svarslös.

— Vi böra besinna, sade han, att denna del av skogen ligger ganska nära allmän väg ock bebyggda platser. Härifrån till Norrekvarn är endast 20 minuters väg, till Forstmästarebostället 10 och till närmaste torp 5 minuter.

Därav kunde de lätt inse, att denna del av skogen ingalunda vore ett säkert gömställe för en grav. Vida säkrare vore det att föra liket långt bort i vildmarken, där sällan någon människa har sin väg.

Alf Grane gjorde ej flera invändningar. I stället fyllde han något av de vämjeliga blodfläckarne på ett provrör och sade därvid:

— Det här blodet är ju väl gammalt och allt annat än behagligt att handskas med, men jag hoppas att min vän rättskemisten i Stockholm, till vilken jag ämnar sända det med första post, skall kunna avgöra, om det är människo- eller djurblod. Mycket hänger på hans utlåtande. Men tyvärr torde det dröja närmare en vecka innan jag hinner få svar. Under tiden vill jag försöka att göra närmare bekantskap med hrr »Kniven» och »Kalle Tång».

Då länsmannen och detektiven återkommo till länsmansgården hade även Petter avslutat sin expedition och dröjde ej att inställa sig på länsmanskontoret för att avlägga rapport.

— Nå Petter, hälsade honom länsmannen, vad har du gjort för upptäckter?

— Jo, herr kumsarje, det var som jag trodde. Höka-Månsen hade bytt hästar på Ljungby marknad och hästen är hans.

— Verkligen! — Det skulle jag då aldrig trott, att Höka-Månsen hade med banditer att göra. Nå, fick du veta vartill hästen blivit använd?

— Måns visste inte vad hästen haft för rackartyg för sig den natten.

— Jaså, han sade det!

— Ja, se kumsarjen, det var på det viset att när Måns kom ut i stallet på morgonen den 30:de april, så var både häst och sele borta. Och när han så tittade efter i porten, saknades även vagnen. Då förstod han att tjuvar varit i gården och blev förskräckligt antererader. Först tänkte han genast gå hit till kumsarjen och anmäla stölden, men så kom han ihåg att han just den dagen blivit budad till dagsverke på herregården. Då bad han sin hustru gå till byn i stället. Men, som alla veta, så har Hök-Elnan sitt huvud för sig, och hon tyckte det var bättre att gå till den kloka käringen i Kärremåla, som har ord om sig att kunna återställa tjuvgods. Och hon drev sin vilja igenom.

— Vad sade den kloka, sporde länsmannen.

— Jo, att häst och vagn blivit stulna av en svarthårig karl, som hade ett fruntimmer i sitt sällskap.Men hon — den kloka — skulle nog ställa om så, att de blevo tvungna att återlämna tjuvgodset. Nå, Måns trodde just inte mycket på den saken. Men följande morgon fick han annat att veta. När han kom ut på gården hörde han en häst gnägga. Och när han så gick till stallet stod hästen där och gnäggade efter foder. Och selen hängde på väggen och vagnen stod i porten. Nu måste även han erkänna Kärremåla-Gunnels stora makt och det kan man lita på, att har Gunnel varit mycket sökt förr, så blir hon det ännu mera hädanefter.

Både länsmannen och notarien brusto i skratt och även Petter instämde.

— Nå, frågade länsmannen, upptäckte du något vidare?

— Ja, svarade Petter, jag såg något som varken Måns eller hans käring märkt.

— Vad var det?

— Jo, att vagnen blivit tvättad, ja, till en del rent av skurad med sand.

— Så!

— Ja, men det var dock inte bättre gjort än att jag såg spår efter blodfläckar både på bottenbrädan och på häckarne. Och det halmboss, som enligt vad Måns försäkrade fanns, när vagnen stals, var alldeles borta, då den kom igen.

Nu tog notarien ordet och framställde en fråga:

— Min käre Petter, såg du om på högra framhjulet av vagnen en vid pass tre tum lång bit av hjulskenan

saknades?

Petter stirrade på den frågande mållös av förvåning. Slutligen svarade han:

— Ja, det är alldeles riktigt — just en så stor bit av skenan på högra framhjulet fattades. Jag lade märke till det.

Men hur fasen — — —

Han fullföljde icke meningen, men man såg att han med djupt beundrande blickar betraktade notarien. Därefter gjorde han en otymplig bugning och avlägsnade sig.

— Hur kunde du veta det där om hjulskenan, frågade länsmannen.

— Jo, jag såg det på spåret i skogen. Och jag hoppas att detta märke skall hjälpa mig att spåra vagnen vidare. Men säg mig: Hurudan karl är den där Höka-Månsen? Kan han misstänkas att stå i maskopi med banditerna i Storskogen?

— Måns i Hökatorpet är en ärlig och hederlig fast något enfaldig man, och den senare delen av din fråga måste jag besvara med ett bestämt nej. Därför blev jag högst förvånad då jag hörde att hästen var hans. Men nu förstår jag mycket väl att tjuvarne endast för tillfället lånat hans ekipage, som de därefter återställt, då de ej längre hade bruk för det samma. Men det kan du lita på, att hädanefter blir Gunnel i Kärremåla i än högre grad än någonsin förut ett orakel för hela bygden, då det gäller tjuvgods. Och i ett fall kanske med rätta, ty hon är med skäl misstänkt för tjuvgömmeri. Det skulle inte alls förvåna mig, om hon kanske bättre än någon annan hade reda på, var »Knivens» och »Kalle Tångs» slott är beläget.

VII.

Ett möte i Storskogen.

Som vi förut nämnt begränsades Storskogen i norr av en väster ut gående bygdeväg, vid vilken några torp voro belägna, däribland även det förut omtalade Hökatorpet. Ordet »begränsades» är dock så till vida oriktigt, genomskars hade varit rättare, ty även på andra sidan denna väg utsträckte sig Storskogen. Men här kallades den norra Storskogen till skillnad från den södra. Och denna del var icke blott till sin areal vida större än den södra; den var ock av en vildare, nästan urskogsmässig natur med skrovliga klippstalp, små skogstjärnar, kärr och myrar.

På en smal stig i denna vildmark vandrade en vacker dag ungefär vid den tid solen började dala en högväxt ung man med särdeles fördelaktigt utseende. Han var klädd i en grön jaktrock och fast det ej nu var jakttid bar han en bössa i rem över axeln. Under vandringen kastade han spanande blickar omkring sig.

Plötsligt tvärstannade han och grep bössan. Han hade nu kommit till ett ställe, där en liten skogstjärn glimmade till höger och mellan honom och dess strand öppnade sig en med björkar glest bevuxen glänta. Mellan björkarne varsnade han en karl i rivna och smutsiga kläder och av ett mycket misstänkt utseende, vilken med smygande steg närmade sig sjöstrandenpå ett oregelbundet sätt, liknande en sökande jakthunds. Då och då lutade han sig ned, som om han sökte efter något på marken och tycktes vara så fördjupad i detta letande att han tydligen icke observerat mannen i gröna rocken, åt vilken han för övrigt vände ryggen.

— Äntligen har jag återfunnit en av dessa bovar, och nu skall han icke undslippa, om jag också nödgas sätta en hagelsvärm i hans ben, mumlade den senare mellan tänderna, och nu började även han avancera i riktning mot den andre med smygande steg och sökande betäckning bakom de tjockaste björkstammarne. Snart hade han kommit honom helt nära. Då röt han:

— Halt, karl!

Trashanken, vad det nu var för en, hajade till och vände sig blixtsnabbt om. Han hade ett rätt hyggligt ansikte

med ett par livliga, intelligenta ögon, men för övrigt var det en fullödig typ av en äkta landstrykare. Besynnerligt nog tycktes han inte bli förskräckt, då han såg den grönrockades hotfulla blickar och bössmynningen riktad emot sig. Tvärtom drog ett ögonblick ett leende över hans ansikte.

— Fast jag inte haft äran att bli presenterad, sade han, gissar jag att det är skogsförvaltare Mörcke jag har nöjet att sammanträffa med.

Detta fräcka tal av en landstrykare förbluffade till den grad skogsförvaltaren, att han knappast kunde finna ett svar. Slutligen sade han:

— Presenterad! Jag skall snart ha det nöjet att presentera dig för länsman Bastman och han — — —— Behövs inte, avbröt landstrykaren, ty han och jag äro gamla vänner och skolkamrater. Men jag märker att det är bäst att presentera mig själv. Mitt namn är Alf Grane från Stockholm, advokat och privatdetektiv, för närvarande sysselsatt att utreda målet om herr Appelbloms i Norrekvarn försvinnande.

Hr Mörcke sänkte bössan och stirrade på den talande i stum förundran. Alf Grane fortsatte:

— För all del, herr skogsförvaltare, fortfar att hota mig med bössan och se bister ut. Jag skall genast förklara orsaken till denna besynnerliga begäran. Jo, ser ni, herr Mörcke, jag har icke utan framgång följt ett vagnsspår här i skogen, men för tillfället har jag tappat bort det. Under den sista halvtimmen har jag emellertid tyckt mig vara skuggad av någon, som jag icke kunde upptäcka ända tills jag för en liten stund sedan såg ett huvud sticka upp ur kanten av den stora rishögen därborta. Jag är viss på att detta huvud tillhör en av de två banditer, som hålla till i den här skogen.

— För tusan, utbrast herr Mörcke ivrigt, låt oss hjälpas åt att gripa boven.

— Nej, herr skogsförvaltare, jag har en annan idé, som jag föredrager. Bäst vore, tror jag, att jag bleve introducerad hos banditerna och en tid finge leva deras liv, höra deras planer och lära känna deras vägar. Det var i tanke på något sådant jag uppträder i den här skepnaden. Och till denna introduktion kan ni medverka på följande sätt. Efter en stund tar jag till bens och springer allt vad jag förmår i riktning mot rishögen, ni skjuter efter mig och då skottet inte träffar —även en skogsförvaltare kan skjuta bom, om han vill — springer ni efter men låtsar snava och vricka er fot. Efter en stund linkar ni emot hemmet och lämnar mig åt mitt öde. Ett sådant förfarande skall ingiva banditen förtroende för mig. Han skall i mig se en förföljd kamrat, och därmed är min avsikt vunnen.

— Men, invände skogsförvaltaren, ni inlåter er därmed på ett mycket farligt företag.

— Kanske, men jag har varit i större fara än så, och ändå kommit lyckligt undan. I alla händelser tror jag att jag på detta sätt lättast skall finna lösningen på den gåta jag söker.

Skogsförvaltaren, som hade en snabb uppfattning, var genast inne i saken och nickade bifall. Därmed sattes spelet i gång. Alf Grane tog ett jättesprång åt sidan och ilade därefter, snabb som en hjort, i riktning emot rishögen. Ett skott small, men det hindrade inte farten. Hr Mörcke satte efter, men snavade över en trädrot och föll. Då han svärande reste sig såg man på haltningen att han vrickat foten. Efter en stund begav han sig linkande på hemväg, undrande i sitt sinne huru detektivens djärva företag skulle avlöpa.

Då Alf Grane tog ett språng över rishögen föll han så gott som mitt i famnen på en karl med gråsprängt helskägg och en verklig bovfysionomi för resten. Han förstod genast att det var »Kniven». Nu gällde det att vara inne i sin roll.

— Blev du pepprad, kamrat, frågade Kniven. Alf Grane tog ordet »kamrat» som ett gott tecken för framgången av sin plan.

— Nej, inte ett enda hagel träffade, fast jag hörde dem vina kring öronen.

— Det kan man kalla bondtur, återtog Kniven. Det var den fördömde forstmästaren som fick en skavank i stället. Han stöp som en oxe över en trädrot och måtte ha vrickat foten ty jag såg att han haltade, då han med slokande

öron lommade av. Men — vad är du egentligen för en prisse?

— En fri stralare, liksom jag ger mig hin håken på att du är, efter du gömmer dig så väl.

— Vad heter du?

— Ville Flax är mitt namn, mig till heder och ingen skam.

— Ja, nog gör du skäl för namnet, ty att du kan flaxa undan från höken, det har du nyss visat.

— Och hur låter ditt namn, sporde Ville.

— Jag är mest känd under namnet Kniven.

— Åh jestingen! Kniven — dett är ett vida berömt namn bland stralare. Ungtupparne nämna det namnet med vördnad och önska att en gång bli lika kända och berömda som du.

Kniven föreföll ogement smickrad, att döma av hans belåtna flin.

— Men, frågade han vidare, varifrån kommer du, kamrat?

— Från kronans hotell (cellfängelset) i Jönköping.

— Frigiven?

— Katten heller! Jag frigav mig själv.

— Rymde? — Hur gick det till?

— Var ute på handräckning med en vaktknekt i hälarne, såg mig tillfälle, gav vaktknekten storsmockan,tog till bens, lyckades komma undan, låg ett par dygn hos en god vän och nu är jag här.

Knivens aktning för kamraten tycktes ha stigit ofantligt under denna meritförteckning. Slutligen frågade han:

— Varför har du egentligen sökt dig hit?

— Jo, svarade Ville, en kamrat rekommenderade den här trakten, där det, som han sade, fanns stora skogar att gömma sig i och goda tillfällen att strala och kava (stjäla och tigga), om man så ville. Men han varnade mig för länsmannen, som inte skall vara att leka med.

— Kände du inte själv orten?

— Inte ett dugg — har aldrig varit här förr.

— Men, återtog Kniven, vad letade du nu nyss efter innan skogsförvaltaren kom. Jag iakttog dig en god stund och såg att du snokade omkring alldeles som en stövare, som tappat spåret.

— Jag letade efter min pipa. Tidigt i morse strök jag den här vägen fram och måste ha tappat pipan någonstädes. Kanske du har sett den, kamrat? - -

Kniven skakade på huvudet men tycktes en stund försänkt i djupa tankar. Slutligen sade han:

— Vi äro förut två i den här skogen och ha funnit ett över måttan bra gömställe. Den andre är Kalle Tång — en pålitlig fyr, men trög och föga företagsam. Efter som du, Ville Flax, nu också kommit hit, så tycker jag det vore bäst att vi slogo oss till hopa, ty annars gå vi i vägen för varandra. Och du, som inte känner till trakten, torde inte ha så lätt att gömma dig, som vi, och kan därför komma i klister, värre än i dag ochdraga polisen på oss också. Låtom oss därför slå kompaniskap och hålla ihop — tre kunna uträtta mer än två, synnerligast om det gäller ett större företag. Vad säger du om det, kamrat?

Ville blev så glad över detta förslag att han fiskade upp en »liter» ur sin rymliga ficka och bjöd på, och så befästades kompaniskapet med ett par duktiga jamare. Därefter föreslog Kniven att de skulle genast begiva sig till banditernas tillhåll, där Kalle Tång för tillfället uppehöll sig, och Ville var ingalunda sen att bifalla. Så begåvo de sig djupare in i skogen i riktning norrut.

*

VIII.

I banditernas »slott».

Det var en villsam väg Ville och Kniven hade att vandra genom den vidsträckta ödemark, där de nu befunno sig, och den förre måste inom sig medgiva, att han säkert skulle gått alldeles vilse, ja, icke ens, om så påfordrats, kunnat hitta ut ur skogen igen, om han ej haft Knivens säkra ledning. Men denne erfarne bandit var så väl lokaliserad och i besittning av en sådan skogsvana, att vandringen för honom icke innebar några som helst svårigheter, fast de varken hade väg eller stig att följa. Efter föga mer än en halvtimmes vandring reste sig plötsligt framför dem ett skrovligt berg, icke något skyhögt fjäll, utan ett delvis kalt, delvis skogbevuxet berg av de mera blygsamma dimensioner, som Småland kan ha att bjuda på. Men det märkvärdigaste med detta berg var, att det var liksom kluvet mitt itu av en remna, som vid mynningen var endast vid pass 4 meter bred men längre in något vidgade sig. Och denna remna, vars botten låg i samma plan som den omgivande marken och genomflöts av en bäck, hade på de flesta ställen i hela sin utsträckning av omkring ett par hundra meter nästan alldeles lodräta väggar, uppför vilka endast en akrobat skulle haft någon utsikt att klättra upp.

— »Vargaklevet», upplyste Kniven, tilläggande:Detta är den ödsligaste delen av den stora skogen och hit kommer sällan någon människa, om inte möjligen vintertiden vid jakt eller skogshygge. Men vid denna årsens tid kan man vara lugn för att här få vara i fred. Också befinna vi oss nu i närheten av vårt »slott», som vi kalla det, ty det är lika väl befästat som någon riddareborg.

De trädde nu in i klevet och, följande bäckens fåra, passerade de ungefär en tredjedel av dess längd. Då stannade Kniven framför ett tätt busksnår, som på en längd av tiotal meter alldeles dolde nedre delen av bergväggen.

— Kan du, frågade han, här se ingången till någon människoboning?

Nej, det måste Ville medgiva, det kunde han inte.

— Ja, inte länsmannen eller skogsförvaltaren heller, utbrast han i triumferande ton, tillfogande: Och det säger jag dig, Ville Flax, att hade du inte haft den lyckan att träffa på mig, så skulle du aldrig ha kunnat finna ett så ypperligt gömställe som det jag nu skall visa dig.

Han böjde undan några grenar och kröp in i det täta snåret. Ville följde honom, varefter de båda männen voro helt och hållet försvunna, ty grenarna slogo tillsammans efter dem.

Snåret var ju passerat med ett par steg, men därpå visade sig i själva bergväggen en smal klyfta, endast bred nog att låta en karl passera. Det var helt enkelt en sidospringa till den stora i berget. Men bottnen i denna klyfta, som hade lodräta väggar på båda sidor, varicke plan utan höjde sig i ganska brant sluttning. Något tak över denna smala gång fanns icke.

Medan de ännu befunno sig i denna trånga passage, hörde Ville ett egendomligt, snörvlande ljud, som i den trånga remnan lät som vrålandet av något okänt vilddjur.

— Vad i all världen är detta? frågade han sin ledsagare.

Kniven skrattade.

— Det är Kalle Tång som snarkar. När han inte har något att göra eller någon håller honom sällskap, så sover han alltid, och när han sover snarkar han.

Nu gjorde remnan en skarp böjning åt vänster och med detsamma upphörde sluttningen och golvet blev plant. Ville fann att de nu befunno sig i en annan remna, som var betydligt bredare än den sluttande gången och tyckes gå paralellt med den stora remnan. Längt borta smalnade den dock betydligt och stängdes av en bergvägg. Även denna remna saknade tak, men över den bortre, smalare delen av den hade lagts trädstockar och över dem ris och

torv, varigenom denna del förvandlades till en grotta, som lämnade gott skydd emot väderlekens växlingar.

— Som du ser, Ville, sade Kniven, är detta slott lätt att försvara. Kalle och du och jag skulle gott kunna hålla stånd en rundlig tid emot länsmannen och allt hans anhang. Ofvanifrån kan ingen komma hit, ty bergets övre del är så gott som otillgängligt och i den smala, branta gången vill jag inte råda någon att passera, om handfast karlar passa på i kröken.

Ja, Ville måste medgiva att han hade rätt.

— Men, fortsatte banditen, det säkraste skyddet ligger dock däri, att ingen hittar hit.

— Hur har ni själva hittat hit? frågade Ville.

— Jo, ser du, på Långholmen hade jag en god vän och kamrat, som var ifrån denna orten. Han hade som pojke hållit till mycket här i skogen och en gång av en ren slump träffat på revan bakom snåret och sedan använt den här lokalen som en ypperlig lekstuga, då han ville vara ensam. Och sedan, då han blivit stralare, bodde han här långa tider. Han beskrev lokalen för mig så noggrant, att, sedan jag väl funnit Vargaklevet, vilket i den här ödsliga skogen vållade mig ett icke ringa besvär, så blev det mig lätt att hitta hit.

Nu väckte Kniven sin stallbroder Kalle och, sedan denne hunnit en smula morgna sig, blev Ville föreställd för honom. Icke heller han hade något att invända emot det föreslagna kompaniskapet utan snarare tvärtom. Han var tydligen en dåsig och lat natur, vilken med nöje emotsåg den hjälp, som kunde påräknas av en ny medlem av bandet.

Nu började Kniven företaga vissa förberedelser för en blivande aftonmåltid. I en av stenväggarna fanns en håla, som användes såsom skafferi, och ur den framletade han åtskilliga goda saker, till en stor del bestående av konserver av olika slag.

— Vi leva mest på kallmat, sade han, ty vid dagsljus våga vi ej upptända eld i klyftan. Röken skulle kunna förråda oss.

Emellertid blev måltiden, trots frånvaron av varm mat, ganska förträfflig och Ville måste inom sig själv medgiva, att dessa banditer levde ett vida kräsligareliv än vad som i allmänhet är möjligt för hederliga arbetare. Och likväl hade inga livsmedelsstölder hörts av inom orten. Kanske följde de samma princip som Mickel Räv, nämligen att inte proviantera i närheten av lyan. Men Ville misstänkte starkt att en annan förklaring vore den rätta, den nämligen att de förträffliga konserverna härledde sig från herr David Labanssons frikostighet gent emot sina villiga verktyg.

På en alltjämt fortgående förbindelse emellan denna bymagnat och banditerna skulle han snart få en ganska oväntad bekräftelse.

Det hade blivit kväll innan aftonmåltiden hunnit avslutas och det började bli ganska skumt i klyftan. Plötsligt hördes ett uggleskri tre gånger å rad med regelbundet mellanrum. Det lät mycket naturligt, och Ville skulle ha trott att det frambragts av en verklig uggla, om han icke märkt den spända uppmärksamhet de båda banditerna ägnade däråt, men därav förstod han att det var en signal. Och detta bekräftades därav att Kniven med stor färdighet frambringade ett upprepande av densamma.

— Det är Gunnel i Kärremåla, sade den senare. Hon måtte ha något bud från patronen.

Länsmannen hade således haft rätt i sitt påstående, att »den kloka» i Kärremåla hade med tjuvar att göra. »Men», tänkte Ville, »vem är 'patronen'? Kanske Labansson? Nå, det får jag väl veta sedermera.»

Efter en stund inträdde en äldre, mycket mörklagd kvinna i hålan. De svarta ögonen, det mörka håret och ansiktets rovfågelsaktiga läggning antydde zigenarblod, även om rasen vore betydligt uppblandad.

I början tycktes hon mycket överraskad av att en tredje karl befann sig i hålan, men sedan Kniven förklarat sakens sammanhang och därvid upprepat en del av Villes meritlista, blev hon ganska vänlig emot nykomlingen — ett klent bevis på hennes förmåga att läsa i det fördolda — och hälsade honom till och med välkommen med

ett handslag. Därpå började hon med stor munvighet prata om allt möjligt. Det skulle emellertid vara alldeles ändamålslöst att här återgiva hennes svada, varför vi inskränka oss till att anföra slutklämmen i densamma. Hon hade, berättade hon, varit i byn i ett ärende och därvid träffat »patronen», som anmodat henne att till Kniven framföra den hälsning, att han i anledning av ett mycket viktigt ärende önskade träffa denne vid »röda stenen» i natt klockan 12. Därefter gick hon.

Kniven hade sålunda haft rätt. Hon medförde verkligen bud från patronen. Men vem denne vore nämndes icke under samtalet, varför Ville beslöt att fråga. Kniven tycktes tvehågsen om han skulle inviga kamraten i hemligheten, men han förekoms av Kalle Tång, som helt öppenhjärtligt svarade:

— Det är ju handlanden Labansson, vet jag.

Denna frispråkighet ådrog honom den påminnelsen av Kniven att de givit Labansson löfte att under inga förhållanden inblanda honom i deras affärer och samma löfte hade även Gunnel givit.

— Asch, svarade Kalle, det löftet gällde endast utomstående, men sedan Ville nu blivit upptagen som vår kompanjon, så kunde icke han betraktas såsom sådan. För övrigt, tillade han, vore det väl enfaldigtbegära att Ville skulle hjälpa dem i deras arbete, om han icke visste vem deras arbetsgivare vore.

Härmed lät Kniven sig nöja och därpå gingo Kalle och Ville till kojs, varemot Kniven beslöt att stanna uppe för att icke försova sig beträffande det utsatta mötet.

Innan han lade sig meddelade Ville att han följande morgon helt tidigt ämnade begiva sig ut för att orientera sig i omgivningarna.

— Jag säger detta, tillade han, på det att ni inte ska tro att jag smitit ifall ni sakna mig då ni vakna.

Kniven nickade bifallande och så kröp Ville till ro. Men det blev en för honom ganska lång och tråkig natt, icke så mycket på grund av granrisbäddens något hårda beskaffenhet, ty Alf Grane var ingen sybarit, men i anledning av Kalle Tångs snarkningar, som höllo honom vaken största delen av natten.

I arla morgonstund steg han upp, skakade granrisbarret av sig och lämnade klyftan under livligt ackompanjemang av Kalles snarkningar. Båda banditerna sovo nu djupt. Han passerade den smala gången, genombröt snåret och befann sig nu i Vargaklevet, där han bestod sig en grundlig morgontvättning i bäcken. Därefter ställde han sig att fundera. Det var ingalunda hans avsikt att redan nu uppgiva sin roll, försvinna och därefter återvända med länsmannen för att gripa bovarna. Nej, det vore ju att gå ifrån halvfärdigt arbete. Säkert betydde Knivens möte med Labansson ett nytt nattligt företag, som han först ville lära känna. Därunder borde de gripas på bar gärning, icke förr. Och om han nu bleve borta, skulle de ju blivarnade och kanske rent av avstå från den vid »röda stenen» avtalade affären. Nej, han måste stanna kvar till det yttersta för att fullständigt vinna sitt mål. Nu vore det bäst att göra såsom han för banditerna uppgivit, nämligen söka att en smula orientera sig i den vilda och okända skogstrakt, där han befann sig.

Så ungefär tänkte och beslöt han. Och så lämnade han Vargaklevet och började se sig om i de närmaste omgivningarna.

Vädret var vackert, luften ljum och solskenet behagligt efter den långa, obehagliga natten i klyftan. Det var därför riktigt angenämt att vandra omkring i denna vilda, obekanta skog. Med välbehag insöp han den terpentindoftande skogsluften och antecknade noga i minnet detaljerna av den trakt han genomvandrade. Så kom han efter en stund till en liten slät, av hängbjörkar och andra lövträd omkransad hårdvallsäng mitt i vildmarken, en verkligt leende idyll i skötet av den något dystra barrskogen. Han tänkte just slå sig ned i gröngräset för att med ännu större behag njuta av den lilla ängens skönhet, då han plötsligt spratt till och hastigt fick helt andra avsikter. Vad som förorsakade detta var att han inne på ängen såg tydliga vagnsspår av alldeles samma utseende som dem han föregående dag förlorat i skogen. Ängen var något sank och här hade vagnshjulen lämnat mycket tydliga märken.

Han blev så ivrig, att det hettade i kinderna. Kastande sig på knä, undersökte han spåret mycket noga. Ja, intet

tvivel vidare! Det var Höka-Månsens stulnavagn, som gått fram här. Där syntes ju till och med mycket tydliga märken efter luckan i hjulringen.

Bovarne hade således kört liket ända hit.

Han följde spåret till den kant av ängen, varifrån det utgått, och fann nu mynningen av en liten föga befaren skogsväg, en sådan som uppstår i skogen vid timmerforsling. Och här voro spåren dubbla. Vagnen hade körts tillbaka samma väg som den kommit. Han följde skogsvägen en bit, men i den var marken för hård, så att spåren snart blevo allt för otydliga. Då vände han för att följa spåret i motsatt riktning. Och det lyckades bättre. Det gick tvärs över den lilla ängen men i den motsatta kanten hade den vänt. Spåret efter vändningen syntes mycket tydligt.

— Alltså, sade Alf Grane för sig själv, måste liket ha blivit begravt här i närheten, ty det är icke troligt att de burit det långt. Jag måste noga undersöka de närmaste omgivningarna.

Det gjorde han också. Och denna undersökning gav gott resultat. Först fann han en liten öppen plats i ett gransnår, där tydliga märken visade att en häst stått bunden någon tid. På samma plats låg något halmboss, säkerligen detsamma som funnits i vagnen, då den stals, men saknades då den kommit tillbaka. Han undersökte det noga och fann att vissa delar därav voro blodiga.

Det var ju en särdeles talande upplysning.

Endast några få steg från gransnåret fann han en liten öppen plats under en väldig fura, där marken tydligen för icke länge sedan blivit uppgrävd men åter nödtorftigt beklädd med mossa och det var ju en storframgång. Nu behövdes endast en spade för att konstatera mordet.

— Det hade jag dock knappast trott, mumlade han för sig själv. Där ser man huru till synes goda slutledningar kunna bedraga. Jag var ju så viss på, att det icke var i skogen man skulle finna gubben Appelbloms lik.

Emellertid hade tiden nu så långt framskridit, att Alf Grane ansåg det klokast att åter begiva sig till banditernas håla.

Vid återkomsten fann han de båda bovarna sysselsatta med att äta frukost. Båda voro synbarligen vid särdeles gott lynne. Till och med Kalle Tång, som i vanliga fall föreföll slö och ointresserad, hade nu ryckt upp sig och blivit, tyckte Alf Grane, d. v. s. Ville, en helt annan människa. Han slöt därav att Kniven från sitt möte vid den röda stenen medfört synnerligen goda nyheter. Det måste vara utsikten till någon ny och lönande kupp som haft ett så livande inflytande.

— Du kommer som du vore kallad, Ville, hälsade honom Kniven, tilläggande: Kom nu hit och ät, så byxremmen spricker, ty sedan skall du få höra stora nyheter. Du hade tur, du, då du kom till oss, ty det var alldeles lagom för att få vara med om ett stort företag, där det kommer att vankas pluringar.

Sporrad av dessa förespeglingar dröjde ej Ville att göra undan frukosten. Därefter intogo de alla tre bekväma platser på deras granrisbäddar, vilka under dagen även fingo tjänstgöra såsom soffor, och nu beredde sig Kniven att inviga nykomlingen i det viktiga förehavande, som blivit planerat vid den röda stenen. Villevar, som ju lätt kan tänkas, idel öra och brann av otålighet att få del av hemligheten.

— Hör du, Ville, började Kniven, förstår du dig på att spränga lås?

— Jo, var säker på det! Giv mig bara litet dynamit och stubin och ett par bra madrasser eller några dynor för att dämpa ljudet, så ska ni få se på f—n, svarade denne i självsäker ton.

— Här finns mojängerna, försäkrade Kniven och slog på bröstfickan — ja, d. v. s. allt utom madrasserna, men de kunna fås på stället.

Då Ville nu begärde att få en närmare inblick i »affären» avgav Kniven följande förklaring:

— Inte så särdeles långt härifrån ligger ett ställe, som kallas Silverkvarnen. Dess ägare, en gammal smulgråt till

procentare, blev på något vis borta sista Valborgsmässonatten. Men i sitt skåp hade gubben några papper, som vår patron gärna ville åt. Nå, han bad oss göra inventering i kassaskåpet natten efter försvinnandet för att ta hand om dessa papper, som vi ock gjorde. Men både patronen och vi fingo långa näsor, ty då vi efter flera timmars svettigt arbete fingo hål på skåpet, var det tomt. Den fördömde länsmannen, som under dagens lopp hållit skall efter gubben, hade tagit hela kosidansen med sig hem till länsmansgården i Bringåsa. Nå, härom dagen ville patronen att vi skulle göra inbrott i länsmansgården efter de där papperen, men det drogo vi oss för, ty dels voro vi liksom litet rädda för länsmannen, som inte ska' vara att leka med, och dels var det väl där inte många pluringar att få. Patronen skulle ha papperen, men skulle vivåga oss på ett sådant företag, så ville vi ha utsikt till silver eller guld, helst patronen varit ganska gnidig beträffande ersättning för inbrottet i Silverkvarnen. Men så i natt, då jag träffade patronen vid röda sten, hade han kommit på andra tankar och föreslog något som bättre tilltalade oss.

— Ja, mycket bättre, intygade Kalle.

— Nå, låt höra!

— Jo si, det är som så, återtog Kniven, att Smålands Industribank har ett avdelningskontor i Bringåsa by. Och nu hade patronen från säkert håll fått veta, att länsmannen diponerat, di kallar, papperen i banken, där de förvaras i kassavalvet. Och så vill han att vi ska bryta oss in i banken i natt, spränga låset till kassavalvet och taga papperen. Vad vi kunde hitta i kontanta pengar skulle vi själva få behålla, och att det inte blir så litet kan man sluta därav, att det i dag är torgdag i Bringåsa. Vid dylika tillfällen brukar det komma mycket pengar in i banken.

— Men, invände Ville för att känna sig för, är inte det ett bra vågat företag?

— Inte så farligt, som det ser ut, försäkrade Kniven. Visserligen ligger huset, där banken är på nedre bottnen, vid själva torget, men där är trädgård runt omkring och i huset bor endast en familj, kamrern, som har hela andra våningen, och en gammal ungkarl, en f. d. fanjunkare, som har ett par rum på nedre bottnen bredvid bankkontoret. Även han har något med banken att göra och är väl egentligen den, som ska' hålla ett slags vakt över den nattetid. Nu ämnar patronen bjuda både kamrern och fanjunkaren på en finarehippa på hotellet, och han lovar att de inte skola komma hem förrän vid tvåtiden på natten. Till dess skola vi nog ha slutat våra göromål. Och där finns ju inte folk i huset, åtminstone inte manfolk. Visserligen har kamrern både hustru, barn, piga och en svägerska, som också har sitt arbete i banken, men nog kunna vi reda oss med tre fruntimmer, om de skulle vakna av smällen och försöka göra alarm.

— Hur skola vi komma in?

— Ingenting är enklare, menade Kniven. Vi gå in genom fönstret i fanjunkarens innersta rum, som vetter emot trädgården. Mellan hans yttre rum och bankkontoret ska finnas en dörr, sade patronen, och den lär väl inte vara svår att dyrka upp. Dörren till kassavalvet finns i inre bankkontoret — där finns nämligen två bankrum. I fanjunkarens rum taga vi madrasser och dynor för att dämpa knallen.

Det blev tyst i hålan en stund efter Knivens förklaring. Båda banditerna hade sina blickar förväntansfullt fästade på Ville, men även han teg. Slutligen sporde Kniven:

— Nå, Ville, blir du med om affären?

— Ja, visst fasen blir jag det — dum vore jag väl annars.

Härmed var överläggningen avslutad och Kalle sträckte ut sig på sin bädd för att fördriva tiden med sin vanliga favoritsysselsättning — sova. Men Ville var mycket hågad att fortsätta samtalet. Han hoppades få veta något om vad som tilldragit sig Valborgsmässonatten. Vändande sig till Kniven sporde han:

— Du sade att den gamle procentaren iSilverkvarnen kommit bort. Hur gick det till? Var det någon som gjorde honom kall?

— Det vete tusan, svarade Kniven i märkvärdigt lugn ton. Patronen tror att den gamle luvern håller sig undan i anledning av något rackartyg, som han hittat på, och att systerdottern är i maskopi med honom.

Ville kunde icke i Knivens banditfysionomi förmärka en enda skiftning, som antydde att han haft något med Appelbloms försvinnande att göra. För sig själv tänkte han:

— En ovanligt härdad bandit och därtill en som icke, såsom så många andra av hans yrke, har för vana att inför kamrater skryta med sina brott.

Han försökte ytterligare att vända samtalet till vad som tilldrog sig Valborgsmässonatten, men förgäves. Kniven ville tydligen intet meddela rörande denna sak.

Så försjönk Ville i egna funderingar under det Kniven sysslade med varjehanda och Kalle började snarka.

Hur skulle han bära sig åt för att få tillfälle ge Bastman en vink om att gillra en fälla i banken? Att skilja sig från bovarne skulle väcka deras misstro, och på natten, då inbrottet skulle företagas, vore det för sent. Något bud att skicka vore omöjligt att få i denna ödemark. Hur i all världen skulle han bära sig åt? Han tänkte och tänkte, men såg ingen utväg. Då flög en idé genom hans hjärna.

På det improviserade bordet, bestående av ett par lösa bräder, lagda över ett par stenar, stodo ännu frukostgrejorna kvar och bland dem »litern», d. v. s.en flaska till största delen fylld med brännvin. Det var tjuvarnes hela förråd av denna för dem så viktiga vara, ty den av Ville medförda flaskan hade tömts till frukosten. Kniven hade vid måltiden särskilt lagt de båda andra på hjärtat att spara på litern, ty den skulle de ha att styrka sig med vid den kommande nattens »affär». Ville hade sin plats just vid ändan av detta rankiga bord. Plötsligt reste han sig men så oförsiktigt, att han stötte till ändan av den yttersta brädan med den påföljd att den föll i golvet och med den allt som stod på densamma, däribland även »litern». Flaskan gick i kras och brännvinet strömmade ut på golvet, där det ögonblickligen uppsögs av sand och jord.

Ville stod handfallen och såg olycklig ut.

Kniven gav från sig ett rytande, hans ögon glödde som en björninnas, från vilken man rövat hennes unge, och ett ögonblick såg det ut som om han ämnade störta sig över Ville. Men så behärskade han sig, icke utan ansträngning tycktes det, och inskränkte sig till orden:

— Jo, du bär dig just vackert åt, din himlahund. Det var vår sista liter och vad skola vi nu få att styrka oss med till vårt arbete i natt?

Ville såg skamsen ut. Slutligen sade han:

— Ursäkta min fumlighet! Men utan styrkedryck skola vi ej bli i natt. Jag har pengar och skall köpa en ny liter i byn.

— Jo, vackert ock, svarade Kniven i retlig ton. Efter 8 i kväll får du inte en droppe på gästgivaregården.

— Så går jag dit före åtta.

— Är du galen? Du har ju rymt från Jönköping och naturligtvis står ditt signalement i tidningarna. De skulle haffa dig med detsamma.

— Det vet jag väl, svarade Ville. Men jag skall skaffa mig ett nytt signalement. Har ni någon spegel?

Jo, Kalle, som vaknat vid kraschen och rytandet, förklarade att han hade en fickspegel och den kom fram.

Nu upptog Ville ur sina rymliga fickor ett lösskägg och en mörk peruk.

— Sådana här grejor, sade han, måste man ha, då man befinner sig på rymmarestråt.

Med tillhjälp av dessa ingredienser och något jämkande på kläderna samt anbringande av en svart plåsterlapp över näsryggen stod han snart där i en helt annan gestalt, närmast liknande en vandrande gesäll.

Banditerna betraktade honom stumma av häpnad. Det var tur för Alf Grane att de aldrig hört talas om att en Stockholmsdetektiv befann sig på orten, ty annars skulle de kanske dragit misstankar över en så häpnadsväckande förklädnadskonst. Men det visste de icke. Visserligen hade David Labansson en viss aning

därom i anledning av mötet på Hasselbacken, men han hade, egendomligt nog, förgätit att i detta hänseende varna sina hantlangare. Därför hade de inte en tanke på, att Ville kunde vara någon annan än han utgav sig för. Icke ens den knipsluge Kniven hyste ens den avlägsnaste misstanke emot den nye kamraten. De inskränkte sig därför till att beundra hans skicklighet. Slutligen utbrast Kalle Tång.

— Ja, inte måtte det vara svårt att lura spårhundarna, när man kan sådana konster.

Emellertid hade Alf Grane vunnit sitt mål, det att utan misstro från tjuvarnes sida kunna begiva sig ensam till byn. Det beslöts att han skulle ge sig i väg redan kl. 6, köpa litern i gästgivaregården och därefter gömma sig någonstädes till dess han kl. halv 12 på natten skulle möta kamraterna i den bankhuset tillhörande trädgården.

Då han gick ropade Kniven efter honom:

— Fast du så bra bytt om skinn, så håll dig i alla fall väl undan för länsmannen.

Ville kunde ej avhålla sig från ett leende över detta välmenta råd, ty det var just länsmannen han i främsta rummet ämnade söka.

*

IX.

Vid Röda sten.

Vägen mellan Norrekvarn och Bringåsa by följde sjöstranden, och som denna strand var rätt hög hade man därifrån den härligaste utsikt såväl över sjön som över den mera öppna bygden i väster och byn med sina många gårdar, sin kyrka och tingshus m. m. Det finnes få vackrare vägar i Småland, som dock är så rikt på naturskönhet. Ungefär mitt emellan dessa båda platser sköt en udde ut i sjön och i yttersta delen av denna låg en kulle, så regelbundet avrundad i sina konturer, att man skulle trott den vara en gammal ättehög, om ej dess storlek bevisat, att så ingalunda kunde vara fallet, utan att starkare krafter än människohänder måtte ha uppbyggt detta naturminnesmärke och av en naturens nyck givit det formen av en jättelik kämpahög. På denna kulle fanns en ovanligt vacker relik av den i Småland fordom så vanliga men nu ganska sällsynta bokskogen. Hela kullen betäcktes nämligen av sekelgamla, mycket vackra bokar, vilka bredde ett nästan ogenomträngligt valv över den.

På dess topp låg ett väldigt stenblock, stort som en liten torpstuga och nästan av samma form. Den var rödaktig till färgen och kallades därför i orten »Röda sten». Traditionen påstod, att på denna kullefordomtima stått en strid, som färgat stenen röd av blod, och att den till minne därav fått behålla sin röda färg. Rätta förhållandet var emellertid mera prosaiskt — blocket bestod av röd granit, en stenart, som ingalunda är ovanlig här i landet men som i denna trakt var sällsynt. I det senare låg sannolikt orsaken till sägnen.

Det var vid denna sten Labansson haft sitt nattliga möte med Kniven. Men även vid dagsljus var den till följe av sitt härliga läge och sin vackra bokskog en mycket vanlig mötesplats både för älskande par och andra. Särskilt utgjorde den ofta målet för bybornas båtfärder, och otaliga äro de kafferep, som hållits där under bokarnes valv.

Skogsförvaltare Harald Mörcke befann sig till fots på hemväg från byn, där han haft något ärende. Då han kom mitt för den stig, som från landsvägen leder upp till Röda sten, såg han en svartklädd dam just glida in under bokarnas skugga. Han stannade och betänkte sig. Hans hjärta snarare än hans ögon sade honom att det var fröken Lilly Sköldberg. Tveksamheten varade icke länge. Han slog in på stigen och följde i hennes spår.

Just uppe vid Röda sten träffades de. Hon räckte honom båda sina händer och frågade i missnöjd ton:

— Varför har du inte sökt upp mig sedan den där kvällen, då vi träffades i trädgården och morbror försvann följande natt?

— Av grannlagenhet emot dig, min älskling. Skvallret utpekade ju mig såsom din morbrors mördare. Hur kunde jag då bli en lämplig tröstare i din sorg?Hade jag besökt dig i ditt hem sedan, så skulle bandhundarna gläfst ännu

ilsknare — ja, vem vet om ej beställsamma tungor rent av skulle utspritt, att jag begått mordet i samförstånd med dig.

— Och detta lumpna skvaller brydde du dig om?

— Ja, men mera för din skull än för min. Min fagra ros fick inte smutskastas för min skull.

— Kanske du av sådant skäl rent av uppgivit även för framtiden det hjärta och hand jag lovat dig?

— Nej, älskling, ty jag hoppas att bli rentvådd genom den verklige mördarens upptäckande.

— Har då detta skett nu, eftersom du vågade uppsöka mig här?

— Nej, men jag har hopp om att det skall ske inom kort. Jag har träffat herr Alf Grane, och han var då på spår efter de banditer, som en tid uppehållit sig i Storskogen. Och min vän Bastman har sagt mig, att man upptäckt platsen, där din morbror mördades och vagnen, vari hans lik bortforslades.

Hon ryste och där kom tårar i de vackra ögonen.

Framför Röda stens mot sjön vettande sida stod en bänk av grova plankor. På den satte de sig, tätt slutna emot varandra.

— Var råkade du herr Alf Grane, frågade hon.

— I Storskogen. Du kan tro att det var ett underligt sammanträffande. Han var förklädd till landstrykare och jag hotade honom med min bössa i tanke att det var en av banditerna. Då presenterade han sig själv och jag hade ett kort samtal med honom.

Nu berättade herr Mörcke alla detaljerna av detunderliga mötet, och fröken Lilly måste le åt skottet efter detektiven.

— Vet du om han lyckats, frågade hon.

— Nej, inte direkt! Jag kommer just från byn, där jag träffade Bastman. Han berättade att herr Grane ännu ej låtit höra av sig, sedan han gick till skogs. Jag ansåg detta oroande, men Bastman menade tvärt om att det vore ett gott tecken, ty det bevisade, sade han, att han verkligen kommit i kontakt med bovarne. — En högst farlig kontakt anser jag. Tänk, att tillbringa natten tillsamman med dem, som han sannolikt gjort!

— Ja, herr Grane måtte verkligen vara en ovanligt modig man, anmärkte hon. Och tillika en skarpsinnig man. Kan du tänka dig att han vid sitt besök i Norrekvarn för mig avslöjade något som jag mycket grubblat över men aldrig kunnat begripa, nämligen orsaken till varför morbror ville att jag skulle gifta mig med Labansson, fast jag är övertygad om att han i själ och hjärta hatade juden.

— Nå?

— Jo, herr Grane sade att där säkerligen fanns en mörk punkt i morbrors förflutna liv, vilken herrarne Labansson, far och son, ägde kännedom om och begagnade för penningutpressning och även såsom tvångsmedel för det tilltänkta äktenskapet. Ja, herr Grane gick så långt att han sade sig veta att så förhöll sig.

— Vilka fördömda bovar, utropade herr Mörcke, röd i ansiktet av vrede och slog handen i det framför bänken stående bordet, så att ett stort stycke gick av den murkna skivan.

— Men Harald då, utbrast fröken Lilly, du förgriper dig ju på bybornas kaffebord.

— Förlåt, älskling, men jag blir ursinnig då jag tänker på att du skulle utgöra valutan i ett så skamligt köpslående.

— Säg snarare mitt blivande arv. Ty för herr David Labansson var nog jag en bisak, som olyckligtvis hängde samman med förmögenheten, men som han i själva verket föga brydde sig om.

— Hur kunde detektiven veta detta?

— Det är mig obekant. Men då jag sedan för mig själv övertänkt saken, har jag funnit åtskilligt, som bestyrker hans påstående. Bland annat hörde jag ofta morbror, då han trodde sig ensam och obemärkt, tala för sig själv och svära över — det är hans egna ord — »de förbannade judarne, som hotade att alldeles ruinera honom». Vid ett dylikt tillfälle en gång hörde jag honom säga: »Vad kan jag väl göra? De ha ju bundit mig till händer och fötter». Från början tror jag inte att morbror hade något emot dig, men så en dag kom jag att helt oavsiktligt lyssna till ett samtal mellan honom och Labansson, och då sade den senare: »Om du fortsätter att taga emot den där Mörcke i ditt hus, så är det slut med den vänskapliga förbindelsen emellan oss, men då får du ock skylla dig själv för följderna». Kort därefter följde det bryska portförbudet för dig.

— Ja, ja, älskade, mycket talar för att detektiven har rätt. Din morbror har legat i händerna på en utpressarliga. Men vari kan den mörka punkt bestå, som givit bovarna makt över honom?

— Därom har jag ingen aning och — bäst kanske att inte veta det.

Nu kom samtalet in på andra vägar, kärleksjoller och älskogssmek, men som vi äro för grannlaga att föra protokoll över detta, förbigå vi det här. Slutligen ryckte sig Lilly lös ur hans armar.

— Se, sade hon, solen står redan mycket nära skogstopparne. Jag måste gå hem. Kom och låtom oss gå tillsamman, utan att bry oss om skvallret. Snart fira vi i alla fall vår förlovning.

En sista kyss och så gingo de.

Just som de kommo ned till landsvägen stötte de på en mörkskäggig karl, som såg ut att vara en vandrande gesäll. Hela hans yttre bar stämpeln därav och han hade samma knäande gång, som plägar utmärka en dylik. Han stannade, tog av sig hatten och hälsade mycket artigt på fröken Lilly och skogsförvaltaren.

Herr Mörcke började att leta i fickorna efter en slant, ty han trodde att den artiga hälsningen hade tiggerisyfte. Men då han verkligen hittade en sådan och framräckte den, avböjde luffaran med ett leende gåvan och sade:

— Ni förefaller bra ombytlig, herr skogsförvaltare. Förra gången vi träffades hotade ni mig med bössan, och nu vill ni ge mig pengar. Vändande sig till fröken Lilly, fortsatte han: — Och er, fröken Sköldberg, vågar jag knappast tacka för senast i den habit jag nu bär.

Det älskande paret stod som fallet från skyarna.

— Men, stammade herr Mörcke, ni är ju inte ens samma person. Då var ni ljus och nu är ni mörk.

— Ljus och skugga växla här i livet.

— Skulle ni verkligen vara notarien Grane, utbrast Lilly i förvånad ton.

— Alldeles densamme — till er tjänst, fröken Sköldberg!

Nu först blev det älskande unga paret övertygat om att det verkligen var Stockholmsdetektiven, som stod framför dem, och de hälsade detta återseende med stor glädje.

— Lyckades ni verkligen komma i beröring med bovarna? frågade herr Mörcke intresserad.

— Ja, i en mycket intim sådan. Jag har tillbringat natten i deras slott.

— Att ni bara vågade, utbrast fröken Lilly.

— Vill man något vinna, så måste man ock något våga — särskilt gäller det en detektiv. Och jag har vunnit mycket.

— Verkligen, utropade hr Mörcke, det gläder mig ofantligt. Vad har ni upptäckt?

— Mer än tiden nu tillåter mig att omtala. Så mycket kan jag dock säga, att jag upptäckt den mördades grav i skogen och mycket annat. Vet ni händelsevis, hr Mörcke, om hr Bastman kan träffas hemma i kväll?

— Ja, jag kom just från byn, då jag gjorde en avstickare upp till Röda sten och där träffade fröken Sköldberg. Bastman är hemma. Åtminstone nämnde han ej för mig att han ämnade sig bort i kväll.

— Gott! Ni nämnde Röda sten. Är den belägen här i närheten?

— Ja, där uppe på den bokskogsbevuxna kullen,som ni ser där vid sjöstranden. Har ni någon särskild anledning att intressera er för denna plats?

— Endast den, svarade detektiven, att den värsta av bovarne, känd under namnet »Kniven», där haft ett hemligt möte med hr David Labansson.

— Hu då, utbrast fröken Lilly, kanske ha de suttit på samma bänk som vi nyss.

— Mycket sannolikt, svarade Alf Grane. Det vore inte första gången brott och kärlek suttit på samma bänk.

— Menar ni att herr Labansson haft något med mordet att göra, frågade herr Mörcke ivrigt.

— Nej, svarade detektiven, det har jag mina skäl att betvivla, ty herr Appelblom inbringade Labansson mera som levande än han kan göra såsom död. Däremot har jag bevis på att juden tillställt inbrottet i Norrekvarn natten efter försvinnandet, och det utfördes av de båda banditerna i Storskogen. Och i natt fingo de ett nytt uppdrag, som jag hoppas skall bringa dem inom lås och bom.

Det älskande paret och detektiven skildes nu åt. Den senare hade redan börjat sin vandring, då han återvände sägande:

— Herr skogsförvaltare, har ni lust att i natt deltaga i bovarnes gripande, så infinn er i länsmansgården före kl. 11. Men stoppa en revolver i fickan, ty det kan hända att den behövs.

Det ville hr Mörcke gärna och lovade att komma. Så gingo de var på sitt håll.

*

X.

En bankplundring med förhinder.

Innanför länsmanskontoret fanns ett s. k. herrförmak, där hr Bastman brukade taga emot sådana besökande, som icke kommo i tjänsteärenden. Nu hade han emellertid själv lagt sig på soffan där för att taga en skymningslur. Någon sömn blev det emellertid inte av, men han låg och slöade, som ju även den arbetsammaste kan göra en eller annan gång. Plötsligt spratt han till, ty han hörde någon knacka på det emot trädgården vettande fönstret. Han steg upp och tittade ut. Därute stod en mörkskäggig slusk, som han rakt inte kände. Och det var tydligen han, som knackat.

Länsmannen blev arg, som ju inte kan förundra någon. Han öppnade fönstret och röt:

— Vad är du för en figur, som står och trampar ner mina rabatter och knackar på fönstret. Vill du mig något, så gå den vanliga vägen.

Slusken skrattade honom mitt i synen och detta retade länsmannen ännu mera. Med några mustiga uttryck, som vi här saklöst kunna förbigå, stod han i begrepp att rusa ut för att taga fridstöraren i upptuktelse, då denne utbrast:

— Det var fasligt vad du är het på gröten, Erik!Brukar du så bemöta dina gäster, då de komma tillbaka efter en liten utflykt?

Nu gick där upp ett ljus för länsmannen.

— Är det verkligen du, Alf? Du ser ju nu helt annorlunda ut än när du gick.

— Jo, jo, men! En peruk och ett lösskägg kunna uträtta underverk, och sådana har jag alltid i fickan, för den händelse, jag helt oförmodat skulle vilja byta om skinn.

— Varför kommer du inte in?

— Jo, jag skall komma in, om du flyttar dig en smula.

Därpå tog han helt enkelt ett språng genom det öppna fönstret.

— Varför i all världen kommer du fönstervägen? frågade länsmannen, i det han skakade hand med ungdomsvännen.

— Därför att det ännu är ljust och jag vill ej bli sedd av de spioner, som utan tvivel Labansson har i verksamhet. Finge han nys om att jag är här skulle han vara i stånd att inställa bankplundringen.

— Bankplundringen! Vad i all världen menar du?

Alf Grane tände en pipa och berättade därefter allt vad han upplevat, sedan han förklädd begav sig till skogs. Då han slutade slog länsmannen händerna samman i glädjen och utropade:

— Nu ha vi dem som i en liten ask. Jag skall gå till kamreraren och i största hemlighet begära att få nycklarna till banken. Så skola vi hugga dem inne i lokalen, sedan de brutit sig in.

— Nej, det bör du inte göra. Jag tvivlar visserligeninte på att kamreraren är på vår sida, men han skulle ofrivilligt kunna förråda sig under Labanssons kalas, och det vore att sätta framgången på spel. Finns inte något annat sätt att före tjuvarna komma in i banklokalen?

— Jo, jag känner den kvinna, som passar upp på fanjunkaren, och skulle under någon förevändning kunna be henne att få låna nyckeln till hans rum. Därifrån kunna vi komma in i banklokalen.

Detta gillades av Alf Grane.

*

Vid halv 11-tiden på kvällen var den blivande bankexpeditionens medlemmar samlade på länsmanskontoret. Den utgjordes, utom länsmannen själv och Alf Grane, fortfarande i skepnaden av vandrande gesäll, av skogsförvaltare Mörcke, häradstjänaren, som hade byns häkte om hand, och länsmannens Petter, en styrka som ansågs mer än tillräcklig för att gripa tjuvarne. Sedan några allmänna förhållningsorder utdelats till deltagarne i expeditionen, begåvo de sig en och en på skilda vägar till bankhuset vid torget. Alf Grane begav sig till trädgården, där han fattade posto i en mörk berså, de övriga inträdde medelst den lånade nyckeln i fanjunkarens rum och därifrån till banklokalen, som låg där så fredlig och tyst i vårnattens skymning.

Häradstjänaren och Petter, som skulle avskära återtåget för tjuvarne, gömde sig i fanjunkarens garderob, länsmannen och skogsförvaltaren i ett större skåpi det inre bankrummet, alldeles mitt för dörren till kassavalvet.

Från sin berså i trädgården höll Alf Grane noggrann utkik, men han fick vänta rätt länge. Han hade sovit dåligt förra natten och trots spänningen av tjuvjakten kände han sig under denna väntetid rätt sömnig — ja, det var inte långt ifrån att han helt ofrivilligt halkat in i drömmarnes värld, då han plötsligt hörde ett lätt prassel i buskarna.

Och nu blev han klarvaken med detsamma. Han såg en skugga lösgöra sig ur buskarnes skymning och glida fram på gräsplanen och kort därpå ännu en. Det var Kniven och Kalle Tång. Han gick dem till mötes.

— Har du litern? var Knivens första fråga.

Ville tog fram en sådan. Nu begåvo de sig alla tre till bersån, där man tog sig en »tankeställare», varefter Kniven ur sina fickor tog fram åtskilliga grejor, som utgjorde hans verktyg. Där fanns bl. a. en glasmästarediamant och ett stycke med tjära insmord filt, kvarlevan av någon gammal filthatt.

Slutligen fann Kniven rätta tiden inne. De begåvo sig bort till det fönster, som hörde till fanjunkarens inre rum. Med en färdighet, som vittnade om långvarig övning, kringskar han en ruta, varefter den intrycktes med filten. Så stacks armen in, fönsterhakarne avlyftades och fönstret öppnades, och i en blink voro alla tre inne i rummet.

— Nu ska vi inte bry oss om, förmanade Kniven, att se oss om efter småsaker utan begiva oss direkt till kassavalvet och i främsta rummet laga att vi få fast i de papper, som Labansson skall ha. Sedan,tillade han med ett brett grin, kommer turen till pluringarne.

Snart stodo de framför dörren till kassavalvet. Nu gav Kniven order, att täcken och filtar skulle hämtas från fanjunkarens säng och hängas för fönstret, ty det bleve nödvändigt att tända ljus, och det finge inte synas utifrån. Därefter skulle dynor och madrasser hämtas från samma ställe för att ha till hands vid sprängningen. Allt detta utfördes raskt och villigt.

Så tände »Kniven» ett medfört stearinljus, låset till kassavalvsdörren undersöktes noga, en bit dynamit, om vars rätta storlek diskussion uppstod, avskars av det medförda förrådet och infördes i nyckelhålet, varefter en stubintråd med vidfästad knallhatt framtogs. Just som den skulle införas i nyckelhålet och bringas i kontakt med dynamiten, ett förehavande som i hög grad tog både Knivens och Kalles uppmärksamhet i anspråk, hörde de en röst bakom sig ryta:

— Upp med händerna, annars skjuter jag!

De båda banditerna vände sig blixtsnabbt om, och om jorden öppnat sig framför deras fötter kunde de ej ha blivit mera överraskade, ty de funno en revolver riktad emot sig, och den som hotade dem var — Ville. Kalle tog det dock som ett skämt.

— Låt bli att skoja, Ville, sade han, ty det bara spiller en dyrbar tid!

Icke så Kniven. Han blev först grönblek och därefter eldröd i ansiktet.

— Förräderi, skrek han. Men jag skall se ditt hjärteblod, fördömde förrädare.

Trotsande revolvern och utan att ens ge sig tid att taga fram kniven, kastade han sig med ett tigersprång över Alf Grane. Denne brydde sig ej om att skjuta, ty han visste sig ju ha hjälp att vänta. Båda föllo omkull, och det blev ett fruktansvärt nappatag. Men i detsamma knarrade skåpdörren och länsmannen och skogsförvaltaren höggo tag i den rasande banditen, som snart blev övermannad och fängslad med handklovar.

Då Kalle såg vad som kom ur skåpet, störtade han ut i det yttre bankrummet, i hopp att på denna väg komma undan. Men här mötte honom Petters och häradstjänarens grova nävar, och innan han knappt hunnit blinka var även han fängslad.

Häradstjänaren och Petter fingo i uppdrag att föra de båda tjuvarna till häradshäktet, varefter de tre i banken kvarblivande höllo en ivrig överläggning, vars resultat vi snart skola få bevittna.

Det gick muntert till i David Labanssons privata våning i hotellet. Till sällskap åt bankkamrern och fanjunkaren hade han inbjudit även byns apotekare. Supén, som dragits ut på tiden i det längsta, var superb, blotta åsynen av det med allehanda läckerheter överlastade bordet skulle ha försänkt åskådaren i kulinariska drömmar om ett Schlaraffenland från gamla tider. Nu var emellertid supén avslutad, och de fyra herrarne hade samlat sig kring kaffet, likören och punschen i det med skrytsam lyx inredda förmaket. Mitt under glammet infann sig en uppassare, som hade ett viskande samtal med värden, varefter denne bad om ursäkt för att han på ett ögonblickavlägsnade sig. Hr Labansson gick ned till kontoret och möttes där av en illa klädd, svartskäggig slusk.

— Vad är du för en gök och vad är det för viktiga saker du har att tala med mig om, frågade han i retlig ton, ty det förargade honom att av en dylik landsvägsriddare ha blivit kallad bort från sina gäster.

— Jag heter Ville Flax, svarade slusken, och har en hälsning att framföra från Kniven.

Labansson såg efter att ingen stod och lyssnade vid dörren. Därpå sade han:

— Ja, i så fall vet jag vem du är. Vad vill Kniven?

— Han bad hälsa och fråga om inte patronen på ett litet viftande kunde komma ned till oss. Se, saken är den, att vi i kassavalvet funnit en sådan mängd papper, att det skulle ta allt för långt tid att bläddra igenom dem. Och vi ha ej kunnat hitta dem, som patronen skall ha. Nu menar Kniven att om patronen själv komme dit, så skulle han lättast själv finna de sökta papperen.

— Gick det bra med sprängningen, frågade han ivrigt.

— Utmärkt!

— Och smällen lockade inte folk på benen?

— Inte en kutte. Hela byn sover som ett gott barn. Labansson betänkte sig en stund. Det var ett vågat företag att själv begiva sig dit. Men å andra sidan! mycket stode på spel. Det gällde icke blott växeln, som förföll i morgon, utan även flera till Appelblom utfärdade reverser till ett betydande belopp. Papperen måste han denna natt ha i sin hand. För att mycket vinna måste man något våga.

— Möt mig på bakgården om en liten stund, så skall jag följa med dig, sade han.

Herr Labansson skyndade upp till sina gäster och ställde i ordning ett virabord, vid vilket de senare icke dröjde att placera sig, ty de voro ivriga viraspelare alla tre. Därefter bad han ånyo om ursäkt för att han gick ned på kontoret på en halv timmas tid, ty i anledning av en viktig affär måste han skriva ett brev, som genast skulle avsändas med ett särskilt bud.

— Som ni väl veta, mina herrar, så gå affärerna framför allt, sade han.

Ja, de bådo honom för all del inte genera sig. De skulle nog roa sig själva.

Nu visste den illmarige Labansson, att, sedan han väl fått dem förankrade vid virabordet, skulle det fordras minst en jordbävning för att få dem därifrån. Han kunde således lugnt avlägsna sig utan fruktan för att de skulle gå sin väg.

Som avtalat var, träffade han Ville på bakgården, och nu smögo de sig på bakvägar bort till bankhuset, passade på att smita in i förstugan, då ett drivande moln skymde, funno fanjunkarens dörr öppnad inifrån och inkommo i banklokalen, där allt låg i nattens skuggor.

— Ha ni inte haft ljus här, frågade Labansson.

— Jo, svarade Ville, men vi ha flyttat det in i kassavalvet.

— Det förvånar mig, fortsatte han, att ni inte kunnat finna de handlingar som ni skulle överlämna åt mig. De voro inneslutna i ett stort kuvert, på vilketstod med stora bokstäver: »Deposition. De Appelblomska papperen».

I samma ögonblick lades en tung hand på hans skuldra och en sträv röst sade:

— Nu, min käre Labansson, har du i vittnes närvaro erkänt, att det är du som ställt till det här inbrottet.

I detsamma tändes ett ljus och Labansson såg till sin fasa, att han stod ansikte mot ansikte med länsman Bastman och skogsförvaltare Mörcke. Hans knän sviktade och han skulle ha handlöst fallit till golvet, om han icke fått stöd. Men på samma gång fick han ett par handklovar om handlederna.

Han var alldeles nedbruten. Plötsligt vaknade dock en gnista av energi, Pekande på Ville frågade han:

— Vem är den där?

— Det är Stockholmsdetektiven, upplyste länsmannen.

Då var det alldeles slut med Labansson och man måste hämta en vagn för att föra honom till häktet.

Man tänke sig de tre viraherrarnas undran och förskräckelse, då de fingo höra vad som skett.

*

XI.

Graven i skogen.

Följande morgon finna vi en liten grupp herrar samlade å den vackra ängen i närheten av Vargaklevet, som Alf Grane upptäckt, då han försökte orientera sig omkring berget. Det var länsman Bastman, skogsförvaltare Mörcke

och notarien Alf Grane, den senare nu iförd sina vanliga kläder. Borta från närheten av gransnåret hördes klangen av spadar. Det var Petter och en fjärdingsman, som höllo på att gräva under den stora furan. En häst betade på ängen och en vagn stod där även, avsedd att bortföra vad som grävningen möjligen kunde bringa i dagen. Även fröken Lilly hade velat deltaga i denna expedition, men länsmannen och de andra herrarne hade avböjt det för att spara henne de obehagliga sensationer, som det väntade fyndet kunde medföra.

Beträffande detta fynds beskaffenhet hade herrarna varit så säkra på sin sak, att en tom likkista, som händelsevis funnits färdig hos byns snickare, stod på vagnen.

Nu samtalade de tre herrarne om nattens tilldragelser.

— Kamrern, sade länsmannen, blev så illamående, då han fick höra vad som hänt, att han måste följa sin vän apotekaren hem för att taga medicin.— Tror jag det, inföll hr Mörcke, att, under det en plundring försiggår i ens anförtrodda bank, sitta och spela vira hos inbrottstjuvarnas chef måste gå en hederlig tjänsteman i magen.

— Emellertid, återtog länsmannen, är det nu slut med Labansson såsom den nya tidens stöttepinne i Bringåsa, där han i följd av sina gåpåaretag haft många beundrare om än icke särdeles många vänner.

— Jag skulle vilja se, inföll Alf Grane, den gamle Isak, hans fader, då denna jobspost hinner hans öron. Det blir ett rättvist straff för många kanaljerier och en välförtjänt hämnd för många fattiga stackare, som han sugit musten ur likt en giftig spindel och därefter vräkt ut på den mänskliga sopbacken. Utan tvivel är han en av Stockholms allra värsta ockrare. Men den man, vars lik vi nu hålla på att gräva upp, gav honom nog icke mycket efter, om man får tro dem, som ännu minnas hans verksamhet där. Men till slut råkade även han i Isaks klor. Det skulle vara intressant att veta, vari den hållhake bestod, som gav gubben Isak Labansson en så stor makt över Appelblom. — — —

I detta ögonblick ropade fjärdingsmannen, att de funnit en människokropp.

— Han ligger nedgrävd utan annat omhölje än kläderna och luktar förskräckligt illa, sade han.

De tre herrarna gingo nu fram till graven. Just då de kommo fram hade övre delen av det på rygg liggande liket blottats.

— Det är inte herr Appelblom, skrek fjärdingsmannen.

— Vad för något? avbröt länsmannen.

— Nej, försäkrade fjärdingsmannen, jag kände mycket väl herr Appelblom i Siverkvarnen — en liten torr och hopkrupen gubbe med ett kantigt och magert ansikte. Den här är en stor och grov karl med ett brett, rödmosigt ansikte — en karl i sina bästa år, högst ett par och fyrtio.

Herrarna skyndade fram och betraktade liket. Ja, de måste medgiva att fjärdingsmannen hade rätt. Det kunde absolut inte vara gubben Appelblom.

Där stodo de alla tre, långa i synen och av överraskning alldeles stumma. Slutligen sade länsmannen:

— Det må nu vara vem som helst, så tag upp honom och lägg honom i kistan.

Under fullgörande av detta allt annat än behagliga värv utbrast plötsligt Petter:

— Herr komsarje, jag vet vem han är — jag känner igen honom.

— Vem är det då? nästan skrek länsmannen.

— Det är slaktare Klubbström ifrån Nässjö.

— Ja, Gud hjälpe mig, tror jag inte att Petter har rätt. Det är Klubbström — kreaturshandlaren. Det är inte mer än tre månader sedan jag sålde en stut till honom, bekräftade fjärdingsmannen.

— Men, invände länsmannen, det har ju inte sports ett ord om att en sådan person saknats. Och ändå måste han ha legat omkring en månad i graven. Nog borde väl hans försvinnande under så lång tid ha väckt uppmärksamhet

i hans hemort och föranlett efterforskningar. Men några dylika har åtminstone icke jag hört talas om.

— Ja, invände fjärdingsmannen, man tycker så. Men vi böra besinna att mannen nästan beständigt var på resande fot för att uppköpa kreatur, och jag skulle tro att det mycket väl kunde dröja hela månader och därutöver, som han icke var synlig i hemmet.

Beträffande dödssättet, så behövdes ingen läkareundersökning för att konstatera, att han blivit mördad. Han hade fått ett knivhugg i ryggen, ett i halsen och ett i bröstet. Särskilt det senare tycktes vara av sådan beskaffenhet, att en ögonblicklig död måste ha följt. Man förstod nu hur det gått till vid mordet. Han hade fått den första stöten på vägen, tagit några steg in i skogen för att undfly sina förföljare, men segnat till marken på den plats, där den mindre blodfläcken fanns, och därefter släpats längre in i skogen och fått nådestöten, där man funnit den större fläcken. Där hade också liket fått ligga kvar, tills man hunnit anskaffa häst och vagn för att forsla det till en mera avlägsen, mindre besökt plats.

Det konstaterades att likets fickor voro fullständigt tomma. Mordet hade således varit förenat med rån.

Sedan kistan lyftats upp på vagnen och hästen blivit förspänd, begåvo sig fjärdingsmannen och Petter av för att forsla den mördade mannen till byn.

Sedan de blivit ensamma på den lilla ängen, vände sig länsmannen till sina två följeslagare, sägande:

— Ja, nu veta vi att mannen, som blivit mördad i skogen och här nedgrävd, var en främling, som ingen av oss känner. Men, säg mina herrar, var finns under sådana förhållanden den man vi gingo ut för att söka?

— var finns gubben Appelblom? Inför den frågan står mitt förstånd stilla.

— Jag är, svarade Alf Grane, förvissad om, att vi innan denna dags sol går ned kunna svara på den frågan. Men låtom oss nu slutföra, vad vi för tillfället hava för händer. Ännu återstår en närmare undersökning av tjuvarnas så kallade slott.

Länsmannen svarade ej på sin väns oväntade löfte, men man såg på hans min vad han skulle ha sagt, om han talat, nämligen ungefär så här: »Jag undrar om du icke där lovat mer än du kan hålla». Och vad skogsförvaltaren angår, så uttryckte hans ansikte en stum förvåning.

Emellertid hade ingen av dem något att anmärka emot hans förslag, och så begåvo de sig till Vargaklevet.

Då Alf Grane visade dem springan i berget bakom det täta snåret, blev skogsförvaltaren högst förvånad.

— Under de fem år, sade han, som jag haft Riddershus' skogar om hand, har jag ofta passerat genom Vargaklevet, som jag alltid betraktat som en här i landet sällsynt naturmärkvärdighet, vilken säkert skulle draga turister till sig, om den ej låge så avsides, men aldrig har jag haft någon aning om, att bakom detta snår dolde sig en öppning i bergväggen.

Med Alf Grane i spetsen begåvo de sig nu upp i den smala gången och inträdde i klyftan. Länsmannen och skogsförvaltaren blevo lika förvånade över detta för världen dolda gömställe, liksom av naturen danat till uppehållsort för sådana, som ville leva obemärkta.

— Jag har aldrig under hela min polisbana, sade länsmannen, sett en så säker och bra tjuvhåla. Utandig, Alf, och ditt djärva företag att slå dig i slang med banditerna, skulle de där herrarne kunnat trotsa lagen och dess handhavare, ty varken jag eller någon annan skulle ha kunnat leta ut det här kryphålet.

Sedan skogsförvaltaren närmare undersökt det bjälklag, vilket uppbar taket och sålunda förvandlade en del av klyftan till grotta, sade han:

— Den här klyftan har begagnats såsom bostad långt innan Kniven och Kalle Tång voro födda. De där takstockarna äro mycket gamla. Det är allra minst 100 år sedan de växte i skogen. Detta faktum erinrar mig om något, som en gammal man på Riddershus för mig berättat. Han sade att hans far för honom omtalat att i dennes barndom hade ett rövareband hållit till i Storskogen. De gjorde vägarne osäkra till och med vid dagsljus och i

böndernas gårdar skedde ständiga inbrott och plundringar. Ja, till och med på själva Riddershus hade de en natt brutit sig in och tagit en massa saker, däribland även alla den dåvarande ägarens gångkläder, så att han måste ligga till sängs medan skräddaren sydde nya. Men alla dessa missgärningar uppretade till den grad ortens befolkning, att de en vacker dag gingo man ur huse och under dåvarande baronens på Riddershus befäl inringade hela Storskogen och genomsökte den så väl, att inte en katt en gång skulle kunnat gömma sig för dem. Men de funno inga rövare. Icke desto mindre måste de ha funnits där ändå, ty några dagar senare skedde nya rån och nya inbrott. Då upprepades skallgången, men lika förgäves. Nu förstår jag att denna berättelseär fullkomligt sann och att rövarena haft deras gömställe här.

— Blevo de aldrig gripna? frågade länsmannen.

— Det visste inte min sagesman. Men om även så var, så har säkert icke den här klyftan blivit upptäckt, ty annars skulle ej dess tillvaro så snart ha försvunnit ur folkmedvetandet.

Alf Grane omtalade nu på vad sätt Kniven fått kännedom om klyftan. Därpå visade han tjuvarnas spiskammare, nämligen den reva i klippväggen, där de förvarat sina förråd, av vilka åtskilligt ännu fanns kvar. Därefter sade han:

— Emellertid är jag fullt förvissad om att här finnes ännu ett förvaringsrum, som man hållit hemligt för mig. Men jag har dock en viss misstanke på var det skall sökas. En gång, då jag återvände till klyftan, stod jag helt tyst vid mynningen av gången och såg att Kniven flyttat sin granrisbädd till sidan och liggande på knä hade något för sig, som jag i anseende till skymningen i grottan ej kunde urskilja. Då jag nu med en hostning tillkännagav min återkomst, fick han brått att återföra bädden till sin plats och låtsade som om han endast skakat om den. »Den var så hård i natt», sade han förklarande. Nu skola vi se efter vad som finnes under bädden. Det anar mig att vi där skola finna tjuvarnas kassaskåp. Det skall bli intressant att se vad det är för ägg Kniven legat och ruvat på.

Denna förmodan befanns fullt riktig. Under granrisbädden fanns ett hål i jordgolvet, täckt av en brädbit. Och ur det uppfiskades en hel del saker, däriblanden gammal smord plånbok, späckad med sedlar, men även innehållande några papper, visande att den tillhört slaktaren Jöns Klubbström. En portmonnä, nästan fylld med silver- och kopparmynt, hade sannolikt haft samme ägare. Vidare fanns där det guldur, som försvunnit vid inbrottet i Norrekvarn, och en silversnusdosa med Appelbloms namn ingraverat på locket, den senare icke ens saknad men tydligen stulen vid samma tillfälle. Därtill hittades ett guldhalsband med infällda ädla stenar, synbarligen av högt värde men av okänt ursprung. Länsmannen kände ej till att stölden av någon sådan dyrbarhet blivit anmäld. Det märkvärdigaste låg dock på bottnen, nämligen 6 stycken synbarligen mycket gamla silvertallrikar med ornamenter i drivet arbete.

Efter att ha noggrant betraktat dessa tallrikar, sporde Alf Grane:

— Vad hette ägaren av Riddershus vid den tid, då det av hr Mörcke omtalade rövarbandet grasserade?

— Förmodligen måtte det ha varit under baron Palmqvists tid, svarade skogsförvaltaren.

— Gott! På dessa tallrikar stå Palmqvistska vapnet ingraverat. Man kan därav sluta till att Kniven och Kalle Tång ärvt dessa gamla tallrikar från 1600-talet av sina företrädare. Säkerligen ha de hittat dem någonstädes här i klyftan.

De båda andra måste medgiva, att detta antagande föreföll mycket troligt och det vore icke omöjligt att guldhalsbandet, som också var av gammalt arbete, härledde sig ur samma källa. De tre herrarnesamtalade ännu en stund i detta ämne, då ett skarpt uggleskrik hördes.

— Hm, det var egendomligt, sade skogsförvaltaren, att ugglan skriker så här dags på dagen.

Alf Grane hade tystnat och lyssnade med spänd uppmärksamhet till skriet. Då det ånyo upprepades, svarade han med samma skri, vilket han lyckades ganska bra efterhärma, om ock icke med samma mästerskap som Kniven. Och ugglan svarade. Då sade han:

— Låtom oss skynda att dölja oss, ty vi få ett intressant besök.

De skyndade bort till den smala gångens mynning och gömde sig bakom ett där framskjutande block. Snart hördes snabba steg i gången och in trädde Gunnel i Kärremåla. Hon stannade och tittade sig omkring men såg ingen. Den bortre delen av klyftan, som låg under tak och där bäddarne befunno sig, var dock ganska skum och, övertygad på grund av ugglans svar om banditernas närvaro, trodde hon att de ännu höllo till i sina bäddar.

— Ligga ni ännu och dra er, era latmaskar, utropade hon, tilläggande: Jo, jo, den som har sitt arbete om natten blir inte morgongirig. Och jag gissar att ni gjort ett gott kap i natt. Den välsignade juden brukar ju lägga allting så bra till rätta för er. Nu kommer jag för att få ett litet stänk av överflödet, såsom ni lovat. Och det har jag också ärligt förtjänat genom de tjänster jag gjort er och de anvisningar jag givit.

— Och det skall du också få, Gunnel, sade herr Bastman, i det han trädde fram.

Gunnel hoppade till, som träffad av ett skott.

— Herre Jesses, länsmannen, skrek hon och tycktes nära att digna till marken. Men det var endast ett ögonblick. Därefter tog hon ett språng i riktning emot ingången, tydligen i avsikt att smita undan så fort benen kunde bära henne. Men länsmannen var henne för snabb och ställde sig framför ingången. Nu var »Kloka-Gunnel» fångad. Och när så därtill de två andra herrarne trädde fram, tog hon till bönboken och tårarne, dyrt försäkrande att det var endast av en händelse hon kommit i beröring med Kniven och Kalle Tång. Och i natt, försäkrade hon, hade hon i drömmen fått den uppenbarelsen, att hon i dag skulle gå till klyftan och söka förmå de båda tjuvarne att bättra deras syndiga leverne och återlämna vad de stulit.

— Jaså, säger du det, Kloka-Gunnel! Men inledningen lät just inte som en botpredikan. Snarare föreföll det mig som om du velat vara med om att dela rovet, hånade länsmannen.

— Ack, nådiga herrar, man måste ju tjuta med ulvarna, om man vill inverka på deras hjärtan, suckade Gunnel och himlade med de svarta ögonen.

Men all hennes »klokskap» hjälpte inte Gunnel. Länsmannen hade icke medfört några handklovar, ty han hade inte i dag väntat någon ytterligare fångst, men ett hampstreck hittades i tjuvarnes spiskammare och därmed bands Gunnels händer på ryggen. I samma förvaringsrum fanns även en tomsäck, vari de under Knivens bädd hittade sakerna nedlades. Då de voro färdiga för hemfärd sade länsmannen till Gunnel:

— Du önskade få din del av tjuvarnes rov, och jag lovade dig det. Jag skall hålla mitt löfte. Du skall få på din rygg bära tjuvgodset till Norrekvarn.

Så skedde även. Säcken med tjuvgodset fastsnördes på Gunnels rygg, varefter vandringen till Norrekvarn anträddes. Vid framkomsten dit åtog sig arrendatorn Petter Andersson att forsla Gunnel till häktet i byn, varemot de tre herrarne kvarstannade där.

*

XII.

Silverkvarnens hemlighet.

Efter intagen lunch hade de tre herrarne, som nyss gjort så viktiga fynd i Vargaklevan, slagit sig ned å verandan på Norrekvarn för att röka en cigarr på maten och vidare överlägga om vad som skulle göras efter den besvikelse, som öppnandet av graven i skogen onekligen berett dem.

— Nu, sade länsmannen, torde det vara på tiden att du, min käre Alf, tager ihop med infriandet av ditt sannolikt något förhastade löfte, att innan denna dags sol gått ned lösa den Appelblomska gåtan.

— Ja, svarade Alf Grane, jag skall göra det och är viss om att lyckas. Men först vill jag förklara varpå jag stöder

denna förhoppning. Redan vid mitt första besök här hade jag min teori färdig. Men då starka indicier för ett mord i skogen upptäcktes och detta till tiden syntes sammanfalla med en mans mystiska försvinnande, under det å andra sidan ingen annan person här i orten saknades, ansåg jag mig böra lämna min teori å sido för att i stället följa de spår dessa fakta utpekade. Gott! Jag lyckades följa dem så långt, att de visade sig leda till ett helt annat brott, än någon av oss förmodade, ett brott som sannolikt har ingenting alls med herr Appelbloms försvinnande att göra. Således befinner jag mig nu på den punkt,att jag måste återvända till min första teori, och ju mera jag tänker mig in i saken, desto mera stadgar sig min övertygelse, att den måste leda till målet.

— Hur lyder då denna din teori? frågade länsmannen.

— Den lyder i all sin enkelhet sålunda: Den försvunne Appelbloms döda kropp befinner sig i den gamla kvarnen.

— I kvarnen, utropade både länsmannen och herr Mörcke.

— Ja, just i kvarnen!

— Han skulle således inte alls vara mördad, framkastade herr Mörcke.

— Jo, svarade Alf Grane, möjligen kan han ha begått självmord för att undslippa de båda judarnas olidliga penningutpressningar. Herrarne torde påminna sig att den revolver, han brukade ha på sitt nattduksbord, försvunnit, men den fanns ej i banditernas våld. Alltså kan antagas, att han medfört den på sin nattliga vandring. Men — det kan också hända att han dött av någon olyckshändelse eller av sjukdom, t. ex. ett slaganfall.

— Men du undersökte ju kvarnen så ytterst noga men fann intet, anmärkte länsmannen.

— Ja, visserligen, men det är icke sagt att den första undersökningen leder till upptäckt, om än så omsorgsfull, det har jag mer än en gång erfarit. Men jag hoppas att den andra skall göra det.

— Varpå stöder du din teori, frågade herr Bastman.

— Jo, det skall jag nu förklara för er. Den förstafingervisningen gav lyktan. Om en man, som begiver sig ut på vandring en vårnatt, som enligt samstämmiga vittnesbörd var särdeles ljus, medför en lykta, så bevisar det att han ämnar gå in någonstädes, där naturens ljus är utestängt. Det få väl herrarne medgiva?

Ja, det medgåvo de, men, invände länsmannen, detta mörka rum kan ju vara beläget någon annanstädes än i kvarnen.

— Möjligen, medgav Alf Grane. Men låt mig nu referera till vad du själv, min käre Erik, berättade mig ur kvarnens historia. Dess förre ägare, den s. k. Silver-Bengten, drev högst misstänkta affärer, företrädesvis med ädla metaller. Han misstänktes för tjuvgodsköperi och polisen höll upprepade undersökningar efter tjuvgods men kunde ingenting finna, han dör och arvingarna leta efter dolda skatter, ty bouppteckningen hade intet nämnvärt att meddela om dylika, men de finna ingenting. Därav kan dragas den slutsatsen, att Silver-Bengten haft ett så väl dolt gömställe, att ingen kunnat finna det. Så köper Appelblom gården. I början vill han arrendera bort kvarnen, men det blir ingenting av, ty man kommer icke överens om arrendet.

Några år senare får han ett mycket generöst anbud på kvarnen, som under tiden fått förfalla, ty han vill ej bekosta dess iståndsättande, men han vägrar att antaga det och låter kvarnen fortfarande stå obrukad. Och ändå är han en man, som mycket fikar efter pengar. Kan herrarne giva en förnuftig förklaring till en dylik halsstarrighet, ett sådant bortseende från sitt eget intresse?

— Jag har alltid tänkt mig, förklarade länsmannen, att det berodde på gubben Appelbloms kända egenheter.

— Vilka i så fall, inföll Alf Grane, skulle ha blivit honom ganska dyrbara. Men om jag rätt uppfattat gubben Appelbloms karaktär, så tyckte han bättre om billiga egenheter. Nej, min tro är att han någon tid efter sin hitflyttning upptäckte sin företrädares skattkammare och att denna var belägen i kvarnen. Därför ville han varken sälja eller bortarrendera den och därför lät han kvarndriften upphöra. I ett öde hus vore ju hemligheten säkrare bevarad än i en i gång varande kvarn, där mycket folk kommer och där det, åtminstone vissa tider, icke är lugnt ens om nätterna. Och vad han funnit i denna skattkammare var så dyrbart, att han hellre ville undvara inkomsten

av kvarnen än prisgiva hemligheten. Vidare tror jag att de nattliga promenader, som blivit honom en vana, alldeles icke företogos för att få bättre sömn, såsom han uppgav, utan för att besöka och fröjda sig över den dolda skatten. Giriga personer få ofta en dylik passion. Det är under ett sådant besök döden i en eller annan form överraskat honom; det är i denna hemliga skattkammare vi skola finna hans döda kropp.

Under denna förklaring hade även fröken Lilly infunnit sig på verandan och med livligt intresse lyssnat till detektivens ord. Då han slutat, sade hon:

— Jag känner till tvenne omständigheter, som tala för herr Granes åsikt, ehuru jag icke förrän nu närmare reflekterat över dem. Den ena är att morbror fått alldeles samma passion för gammalt silver, somhans företrädare omtalas ha haft. Man skulle kunna tro att smittan legat i gården. Och denna passion ökades med åren. Han, som annars alltid höll sig så stadigt hemma, kunde företaga långa resor, om en auktion annonserades, där gammalt silver skulle säljas. Och från dylika färder kom han stundom hem med en hel packlåda full av silverpjäser. Någon tid förvarade han detta silver, som aldrig fick brukas i hushållet, i ett skåp i sin sängkammare, men en vacker dag var det försvunnet. Frågade jag honom då vart silvret tagit vägen, så fick jag till svar att han sålt det. Men aldrig såg jag någon köpare i gården och aldrig bortfördes därifrån någon packlåda, som kunde antagas innehålla silver. Detta fann jag besynnerligt men vågade icke fråga vidare, ty jag hade märkt att han icke tyckte om mina frågor i detta ämne. I sammanhang härmed kan jag nämna, att han själv ägde en gammal silverkanna av stort värde, som funnits i huset så länge jag kan minnas och som han medfört från Stockholm. Han satte stort värde på den och berättade för mig att den en gång ägts av Gustav III:s gunstling Gustav Mauritz Armfelt, vars vapen fanns ingraverat på locket. Denna kanna förvarades bland husets övriga silver ända till kort efter jul, då jag till min förskräckelse fann att den var borta. Jag skyndade till morbror och klagade över att den Armfeltska kannan blivit bortstulen. Men han bara skrattade åt min förskräckelse och sade att han just för att bättre skydda den emot tjuvar satt den i kassaskåpet. Men som herr Bastman nogminns, fanns den icke där, då vi efter försvinnandet inventerade kassaskåpet.

— Alldeles riktigt, inföll nu Alf Grane, ert meddelande bestyrker i hög grad min teori, men fortsätt!

— Den andra omständigheten, återtog hon, är det myckna tal, som går bland folket, att det spökar i den gamla kvarnen. Man har nattetid sett ljus där och en torparhustru, som brukar hjälpa oss vid tvätt, försäkrar att hon en natt, då hon kom ovanligt sent från sitt arbete, sett det först lysa ur fönsterna på det gamla kvarnmagasinet, dit aldrig numera någon har sin gång, och därefter en mörk skugga träda utom den övre kvarndörren och plötsligt försvinna. Hon befann sig mitt på bron, då hon iakttog detta. För övrigt har jag hört åtskilligt annat rörande detta spökeri, som jag ej så noga lagt på minnet, ty jag trodde det hela bero på folkets vidskepelse. Men det märkvärdiga i saken var att min morbror, som annars föreföll otillgänglig för allt slags övertro, tycktes taga dessa historier för kontant och rent av sökte uppjaga folkets spökrädsla för den gamla kvarnen. »Det är Silver-Bengten som går igen», brukade han säga.

— Tror jag det, anmärkte Alf Grane. Han ville ytterligare omgärda sin hemliga skattkammare med ett så verksamt skydd som spökrädsla. Det skulle icke alls förvåna mig om han, då han under något av sina nattliga besök i kvarnen trodde sig observerad, avsiktligt ställde till hemska spökscener för att därigenom öka folkets räddhåga för den gamla kvarnen. — Säg mig, var förvarades nyckeln till kvarnmagasinet?

— Den hängde, svarade fröken Lilly, alltid på kontoret, men begagnades, så vitt jag vet aldrig, ty ingen hade något att beställa i det tomma magasinet. Petter Andersson begärde en gång att få lägga spannmål där, men det avslogs på det bestämdaste av morbror.

— Ytterligare ett gott bevis för min sats, utropade Alf Grane, tilläggande: Nu, mina herrar, torde det vara på tiden att vi begiva oss till kvarnen för att pröva om verkligheten stämmer överens med min teori. Får jag be, fröken Sköldberg, om nyckeln till kvarnmagasinet och att få låna en lykta.

— Nyckeln, utropade länsmannen, nyckeln! Om Appelblom hade den med sig, då han försvann, hur kan den då nu hänga i kontoret?

Detta inkast tycktes utöva en förbryllande verkan på de andra, men Alf Grane skrattade.

— Att nyckeln finnes, sade han, veta vi, ty vi ha ju redan en gång besökt detta magasin. Men däri ligger, synes mig, intet märkvärdigt, ty vad hindrar att Appelblom hade en dubbelnyckel? Ja, försiktigheten bjöd honom att ha en dylik, ty om den på kontoret hängande nyckeln till ett obegagnat rum burit spår av flitigt begagnande, så skulle det kunnat väcka misstankar.

Då de tre herrarne kommit till kvarnen, sade Alf Grane:

— Jag tror att vi kunna betydligt förenkla vår undersökning därigenom att vi inskränka oss uteslutande till magasinet. Vi böra nämligen besinna att det hemliga rum, vi söka, härleder sig från silver-Bengtens tid. Och då var kvarnen ännu i full gång.Det skulle då ha varit allt för opraktiskt att förlägga det hemliga rummet till själva kvarnen eller kvarnkammaren, där folk ständigt vistades eller hade sin gång. Annorlunda förhöll det sig med magasinet. Till detta hade säkerligen husbonden själv nyckeln, och förmodligen brukade han ock vara tillstädes, då magasinet öppnades. Lägga vi nu därtill att det var från magasinets fönster torparhustrun såg det lysa och att Appelblom nekade sin arrendator en så enkel sak som att upplägga spannmål på ett magasin, som av ingen begagnades, så tror jag vi lugnt kunna taga för givet, att det är där och icke annorstädes vi böra söka.

Så gingo de till sitt värv. Först gjordes en noggrann mätning av magasinets längd utan och innan, ty Alf Grane misstänkte att möjligen gavelväggen kunde vara dubbel och det hemliga rummet ligga mellan dem. Men måtten stämde över ens. Så undersöktes golvplankorna, ja, varenda springa mellan dem, ty där kunde finnas en lucka, som förde till en hemlig källare. Men förgäves.

— Vartill tro herrarne att det där väggskåpet av grova plankor kan ha använts, frågade Alf Grane.

— Förmodligen till att däri förvara tomsäckar, svarade skogsförvaltaren.

— Men där finns varken hängare eller hyllor.

— De kunna ha blivit borttagna i en senare tid, anmärkte länsmannen.

— Ja, tillfogade skogsförvaltaren, där syns ju märken efter utdragna spikar i bakväggen. Det måste vara spår av de förra hängarne.

— Jag måste noga undersöka golvet i detta skåp, ty det skulle kunna utgöras av en lucka.

Han klev in i skåpet och lade sig på knä för att granska golvet, men efter en stund kom han ut igen, sägande:

— Jag finner ingenting annat märkvärdigt med golvet, än att det förefaller mindre dammigt än golvet utanför. Det skulle kunna betyda, att det är rörligt. Men jag kan icke se spår av vare sig hängslor eller lås.

Emellertid ställde han sig att noga betrakta skåpet såväl utan som innan. Plötsligt utropade han, pekande på skåpets innervägg:

— Se där sitter en spik, vars huvud är mindre rostigt än de andra spikhuvudena, och till på köpet är spiken ofullständigt inslagen. Den skjuter ju ut minst en centimeter.

— Det har begagnats att hänga på, avgjorde länsmannen.

Emellertid började Alf Grane att fingra på spiken, och hur det var, så kom han även att trycka på spikhuvudet. Det gav efter och därvid hördes en knäpp som av en osynlig fjäder. Det lät som knäppningen i ett gevärslås, då hanen spännes, och samtidigt sprang ena ändan av golvet i skåpet upp vid pass en decimeter. Nu fattade Alf i kanten och reste med lätthet upp golvet, varvid blottades ett svart hål, vari skymtade ändan av en brant trätrappa. Men samtidigt framträngde ur öppningen en högst obehaglig lukt.

— Liklukt, utropade Alf Grane. Nu veta vi att vi befinna oss på rätt spår.

Han tände lyktan och trotsande liklukten steg hanned för trappan. Det dröjde dock ej länge förr än han åter kom upp sägande:

— Jag stötte på en på glänt stående dörr, som jag fullständigt öppnade, men luften där nere är så förskämd, att lyktan knappast ville brinna. Så mycket såg jag dock av vad som fanns bakom dörren, att »Silverkvarnen» säkerligen inte bär sitt namn förgäves. Vi måste dock först lufta ut hålan, innan vi stiga ned för att undersöka dess innehåll.

De öppnade nu alla fönster i magasinet, på det att den friska luften desto lättare måtte genom skåpet tränga ned i den underjordiska gången. Därpå gingo de på Alf Granes förslag ut och satte sig på en vacker plats å åbrinken för att där avvakta den underjordiska hålans utluftning.

De två andra ansatte nu Alf Grane för att få veta, vad han sett.

— Det var inte mycket, svarade han, ty lyktan hotade att slockna och jag själv att kvävas. Det enda jag såg bakom den öppnade dörren var några glimtar av blank metall, förmodligen silver.

— Såg du inte något lik, frågade länsmannen.

— Nej, svarade han, det gjorde jag icke, men min näsa sade mig att ett sådant fanns.

De sutto nära en timme där ute i åbrinken, naturligtvis ytterst nyfikna på vad en undersökning av den underjordiska hålan skulle uppdaga och samtalande huvudsakligen i detta ämne. Därefter fann Alf Grane tiden inne att skrida till denna undersökning i förhoppning att den underjordiska kammaren nu vore någorlunda utluftad.

Detta befanns ock vara fallet. Nu kunde lyktan brinna klart och luften var, om ock allt annat än behaglig, så åtminstone dräglig. Alf Grane gick före med lyktan och de två andra följde efter. Källaren, vari de inträdde, var vid pass 4 meter lång och 3 meter bred, murad av gråsten och täckt av ett stenvalv. Men i olikhet med andra källare saknade den varje tillstymmelse till förbindelse med yttervärlden utom den massiva dörren. Icke ens den minsta glugg stod till att upptäcka. Föga underligt således att luften var förskämd, oavsett liklukten. Runt kring väggarne stodo manshöga hyllor, fullsatta av silverpjäser, några ännu blanka, tydligen de som kommit senast dit, andra överdragna med den patina, som gammalt silver erhåller, om det aldrig putsas. Det var som hade man inträtt i ett museum för gammalt silver.

Mitt på golvet stod en låda, nästan till brädden fylld med smycken och andra mindre föremål av ädel metall, somliga inlagda i askar eller etuier, andra alldeles bara. Där fanns ock en större ask fylld med glimmande guldmynt.

Framstupa över denna låda med högra handen bland guldmynten låg liket av en äldre man, som av länsmannen och skogsförvaltaren genast igenkändes såsom den försvunne Appelblom.

Alf Grane upplyfte likets huvud och betraktade det noga.

— Här föreligger, sade han, varken självmord eller död på grund av yttre åverkan. Mannen har dött av ett slaganfall. Se, munnen är dragen på sned, ett tecken som sällan slår fel.

De buro nu liket upp i magasinet, ett allt annat än behagligt göra, och undersökte dess fickor. Därvid fanns en med sedlar väl stoppad plånbok, som därjämte i en särskild ficka innehöll några papperslappar och ett förseglat brev med utanskrift till fröken Lilly. Vidare fanns en revolver med sex skott, en fällkniv och en nyckelknippa. På golvet vid sidan av liket stod en lykta, vars lampa tydligen brunnit tills oljan tagit slut och därefter slocknat av sig själv. En spanskrörskäpp stod stödd emot en av hyllorna nere i den hemliga källaren.

Hr Appelblom hade således medfört just de saker, som framgått av den föregående undersökningen. Det enda nya av vikt var det förseglade brevet till fröken Lilly, varom mera längre fram.

Sedan liket blivit fört till gården ställdes säker vakt för natten i kvarnen, ty man ville ej stänga vägen till den hemliga källaren, vilken behövde bättre utluftas. Fullständig inventering av denna företogs följande dag och gav ett häpnadsväckande resultat. Där fanns i den gamla källaren sådana massor av silver och guld, att ett därmed jämförligt fynd väl knappast någonsin gjorts i vårt land. Och mycket av denna ädla metall hade utom själva

metallvärdet ett stort både konst- och antikvitetsvärde. Det var tydligt att dessa hopade skatter icke samlats av en man utan utgjorde summan av vad tvenne sådana med samma passion behäftade män, som Silver-Bengten och Appelblom, under längre tid hopbragt.

Hur hade Appelblom funnit denna skattkammare? Det få vi veta i nästa kapitel.

XIII.

Ett brev från den döde.

Det till fröken Lilly Sköldberg adresserade brevet, som funnits i hr Appelbloms plånbok, var av följande lydelse:

Kära systerdotter!

Du och din mor, min syster Maria, äro de enda människor, som jag här i livet verkligt älskat. Maria dog, då du ännu var ett barn, och sedan dess har du varit den enda. Min egen mor dog så tidigt, att jag knappast har något tydligt minne av henne, och mitt förhållande till min far var icke sådant, som det borde vara emellan far och son, synnerligast sedan han givit mig en styvmor, som hatade mig. Men far var en orolig och mångfrestande ande, som aldrig riktigt trivdes med vad han hade för händer utan ständigt längtade efter något nytt. Detta gjorde att det alltid gick upp och ned med ekonomien i mitt barndomshem. Än fanns där gott om pengar, än rådde den yttersta fattigdom. Under de perioder, då där fanns flod i kassan, levdes ett glatt liv; när det däremot var ebb förvandlades mitt barndomshem till ett verkligt helvete. Dessa erfarenheter gjorde att jag redan vid mycket unga år fick den föreställningen, att pengar vore allt här i livet — enda nyckeln till lycka och framgång. Och denna tidigt förvärvade tro har satt sin stämpel på helamitt liv. Jag beslöt att med rätt eller orätt förvärva mig en så stor förmögenhet, som möjligt. Och i detta hänseende hade jag lyckan med mig, ty redan vid rätt unga år blev jag en förmögen man. Huru denna förmögenhet förvärvats och förökats vill jag helst här förbigå. Först vid framskriden ålder vaknade hos mig insikten av att penningen dock icke är allt här i livet — men då visade det sig för sent att vända om, av vad skäl skall jag här nedan förklara. — —

Driven av osläcklig penninghunger, som växte i samma proportion som min förmögenhet ökades, begick jag ett svårt brott — av vilket slag det vill jag helst här förtiga, och jag begär av dig, min älskade fosterdotter, att du icke även efter min död må forska därefter, ty jag vill icke stå i allt för mörk dager i ditt minne. Nog av, detta brott ställde mig under lagens svärd. Att det icke föll och krossade mig berodde dels på gynnsamma omständigheter, dels på den stora försiktighet, som alltid varit en starkt framträdande del av min natur, ytterligare uppövad genom mina konflikter med min elaka styvmor. Jag blev icke ens anklagad. Men en olycklig tillfällighet gjorde att juden Isak Labansson i Stockholm, med vilken jag länge drivit gemensamma affärer, blev medveten om detta brott. Dyrt köpte jag hans tystnad. Och i början trodde jag att affären oss emellan därmed var uppgjord. Men snart skulle jag ryckas ur denna förvillelse. År efter år förföljde han mig med ständiga penningutpressningar, varigenom han gjorde mig livet alldeles odrägligt. Då beslöt jag, i tanke att därigenom komma ur hans klor, att för alltid lämna Stockholm och begravamig i någon avlägsen landsbygd och på samma gång upphöra med det sätt att förvärva penningar, som jag nu började ångra och förbanna. Jag köpte Norrekvarn i sådant syfte och flyttade hit. Men i denna förhoppning blev jag skamligt bedragen. Utpressningarne fortgingo som förut, ja, till och med ökades, ty han sände sin son David hit ned för att ständigt kunna ha mig under ögonen, och det blev jag som måste betala grundplåten till den affär unge Labansson öppnade i Bringåsa, som genom sin nya järnväg blivit ett uppblomstrande samhälle. De båda judarne gjorde genom deras omättliga snikenhet livet till ett helvete för mig och tvingade mig att återtaga mina gamla affärsmetoder för att kunna hålla deras krav stången utan att allt för mycket minska den förmögenhet, jag en gång ville efterlämna åt dig. Mången gång kände jag mig starkt frestad att taga mitt eget liv för att därigenom komma lös ur de båda gamarnes klor, men vad som återhöll mig var tanken på dig — och möjligen utsikten att på annat sätt slippa lös. Denna möjlighet, förspeglade man mig, låg i ett giftermål mellan dig och David Labansson, ett förslag som jag å ena sidan

avskydde men å den andra grep efter, som den drunknande griper efter ett halmstrå. I själ och hjärta är jag nöjd med att du så bestämt satt dig emot detta skändliga förslag. Härmed må det vara nog om dessa mitt livs plågoandar, vilka en allvis Gud, då lagens arm ej förmådde träffa mig, sänt mig till straff för mitt svåra brott.

»Det är min yttersta vilja att hela den förmögenhet, jag vid min död efterlämnar, skall tillfalla dig. Mensom en mycket stor del av den förvaras på ett ställe, där varken du eller någon annan kan finna den, vill jag härmed för dig uppenbara denna hemlighet. Och detta meddelande är nu på högsta tiden, ty av vissa tecken att döma dröjer det ej länge, innan min livstråd avklippes. Hemligheten är följande:»

»Då jag flyttade från Stockholm till Norrekvarn sålde jag största delen av mitt bohag, enär en så lång transport av gamla möbler, som hade föga värde, skulle bli allt för dyr, ty på den tiden fanns ingen järnväg till Bringåsa. I stället köpte jag på auktioner här nere vad jag ansåg mig behöva. På sådant sätt kom i min ägo den chiffoniern, vilken står i mitt skrivrum och som förut ägts av mina företrädare i gården, den s. k. Silver-Bengten. Han å sin sida hade köpt den efter sin företrädare, löjtnant Ståhlhjelm. Den är således ett gammalt inventarium i gården. En dag kom jag att av en ren slump upptäcka, att två av smålådorna i dess inredning voro några tum kortare än de andra lådorna. Förundrad över denna olikhet, som icke hade något skäl i möbelns konstruktion, föll det mig in att detta utrymme möjligen kunde upptagas av en liten lönnlåda. Nyfiken undersökte jag saken närmare och fann då efter mycket letande en liten knapp, som, då man tryckte på den, lät en lönnlåda framspringa. Den var tom. Då beslöt jag att pröva även den andra av de korta lådorna. Jo, mycket riktigt, en lönnlåda kom även där i dagen. Men den var icke tom. Den innehöll en skrivelse på gulnat papper, undertecknad av löjtnant Ståhlhjelm och av ett högst märkligt innehåll. Han omtalade nämligen däri, att vid denombyggnad och reparation av den gamla kvarnen han företagit, hade påträffats en hemlig källare, vartill nedgången fanns i ett gammalt skåp för förvaring av tomsäckar, vilket befann sig vid gavelväggen av kvarnens magasin. Förmodligen, skrev han, hade den anlagts i gamla ofredstider för att däri förvara sådana dyrbarheter, som man ville skydda emot plundring. Löjtnanten hade för egen del föga gagn av den funna källaren, ty han ägde inga skatter att där förvara, men det tilltalade hans fantasi att äga ett för världen förborgat gömställe, och vem visste för övrigt om ej ett sådant en gång i framtiden kunde komma till nytta? Han tog därför ett löfte av den ende person, som varit med om fyndet, nämligen en timmerman vid namn Krans, att han aldrig skulle yppa hemligheten. Då den hemliga gången hittades, upplyftades golvet i skåpet medelst en järnring, men det roade Ståhlhjelm, som själv var amatörmekaniker och mycket händig, att med egen hand konstruera det fjäderlås, varmed luckan nu öppnas endast genom att trycka på ett stift, som ser ut som ett vanligt spikhuvud och befinner sig å väggen mitt emot dörren. Härmed slutade Ståhlhjelms skrivelse.

Den intresserade mig mycket och jag beslöt att genast undersöka hur det förhöll sig med denna hemliga källare.»

»Jo, skrivelsen hade icke bedragit mig. Då jag tryckte på spikhuvudet sprang luckan i skåpets golv upp och blottade en trappa. Försedd med en lykta steg jag ned i underjorden, fann en låst dörr, som jag dock med någon svårighet lyckades dyrka upp, ochinträdde i en välvd källare. Så länge jag lever skall jag aldrig glömma den överraskning, som grep mig vid vad jag nu fick se. Runt kring väggarne funnos hyllor och på dem silverpjäser av de mest olika slag och till högt värde. Kvarnen kallades sannerligen inte »silverkvarnen» för ro skull. Nu förstod jag att den s. k. Silver-Bengten, min företrädare, måste ha känt, till detta gömställe och att jag nu funnit de skatter som hans arvingar så ivrigt letat efter men inte kunnat finna. Skulle jag till dessa arvingar överlämna mitt fynd? — Nej, tänkte jag, jag har ju köpt Norrekvarn i det skick det sig befinner; jag äger ju jorden och således även allt vad den innesluter. Och låg ej i detta oväntade fynd en av en högre makt given ersättning för vad de båda judarne rövat ifrån mig? Jo, så föreföll det mig och jag beslöt att behålla skatten och väl förvara hemligheten om dess förvaringsrum. Det var, som om en hemlig smitta legat på lur i källaren, ty från den stunden greps jag av samma passion för ädla metaller, som efter all beskrivning min företrädare lidit av. Jag hade ju i hela mitt liv varit en mammonsdyrkare — nu hade jag även funnit ett passande tempel, att däri förrätta min andakt. Och jag sörjde väl för att avguden icke saknade offer. Nu började även jag, liksom Silver-Bengten, att köpa upp silver, varigenom samlingen år efter år ökades i ganska stor skala. Visserligen blev mig denna vurm ganska dyr. Jag syftar nu icke endast på de betydande belopp, som fingo ligga räntelösa i den hemliga källaren, utan även därpå att jag måste

avslå ett fördelaktigt anbud att köpa kvarnen, ja, för att ha min hemlighet i desto störresäkerhet, beslöt jag till och med att alldeles nedlägga kvarnrörelsen, varigenom en rätt betydlig årlig inkomst avhändes mig. Visserligen grämde jag mig över dessa förluster, men min passion var dock ändå starkare än mitt förvärvsbegär. I denna källare hade jag ju mina nattliga andaktsstunder, nästan min enda njutning i livet, och från dem kunde jag ej avstå.» —

»Hade Silver-Bengten således funnit lönnlådan i den även av honom ägda chiffonieren? Jag hade svårt för att tro det. Hans grova och klumpiga händer borde haft svårt för att draga ut lönnlådan. I hemlighet företagna forskningar efter timmermannen Krans antydde en annan väg till hemligheten. Denne Krans, som dog långt innan jag kom till Norrekvarn, hade varit besläktad med Silver-Bengtens hustru och långa tider vistats i Norrekvarn. Sannolikt hade han för Silver-Bengten, men heller icke någon annan, omtalat hemligheten. Och så hade denne begagnat den hemliga källaren såsom gömställe för sina skatter bland vilka säkert befann sig åtskilligt tjuvgods, vilket däremot icke är fallet med det av mig samlade.»

»Då du läser detta brev är jag död. Det är då min vilja att du öppnar den hemliga källaren och sätter dig i besittning av vad den innehåller jämte allt annat som jag efterlämnar. Och på inget villkor får du visa skonsamhet emot de båda judarne, då det gäller fordringar på dem, som finnas bland mina papper men som jag icke vågat indriva. Må du beträffande giftermål följa ditt hjärtas böjelse och måtte du i frid och lycka njuta av den förmögenhet jag skänker dig menå andra sidan väl taga dig i akt för den penningförgudning som gjort mig till brottsling och varit mitt livs förbannelse. Måtte Gud välsigna dig och göra din framtid så lycklig, som jag önskar.»

Till innehållet i detta brev ha vi föga att tillägga. Den gamle procentaren hade vid en av sina herdestunder med sin avgud funnit döden i det hemliga tempel han rest åt honom. Något sådant hade han icke förutsett. Hade icke Alf Granes slutledningskonst, sedan den av en märklig tillfällighet blivit missledd för ögonblicket, kommit emellan, så skulle förmodligen varken brevskrivaren, brevet eller de gömda skatterna kommit i dagen, om icke någon gång av en tillfällighet. Stockholmsdetektiven hade således fyllt sitt värv, ja, han hade till och med, utom den försvunne, tagit reda på ett mord, som sannolikt honom förutan aldrig blivit uppdagat.

Silver-Bengtens arvingar gjorde anspråk på dennes del av det stora silverfyndet. Men vem kunde säga vad som var hans och vad som var Appelbloms? Det höll på att bli process men omsider uppgjordes en frivillig överenskommelse, varigenom dessa, sedan det bevisbara tjuvgodset blivit undanplockat, erhöllo en icke obetydlig summa såsom ersättning för deras andel.

Banditerna, David Labansson och Kloka Gunnel inberäknade, erhöllo vederbörligt straff. Isak Labansson dog av grämelse dels över sonens öde, dels över att nödgas betala växlar och reverser, som han aldrig tänkt inlösa.

Vi behöva väl knappast tillägga att fröken LillySköldberg gifte sig med skogsförvaltare Harald Mörcke och att med dem den under tre generationer på det vackra Norrekvarn vilande förbannelsen upphörde.

På platsen för den gamla »Silverkvarnen» är nu uppfört ett sågverk, förenat med en snickerifabrik.

*